

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Татарстан
Муслимовский муниципальный район Республики Татарстан
Баланнинская ООШ

РАССМОТРЕНО
ШМО учителей
начальных классов
Газимова Г.Р.
Протокол № 1 от «28»
августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора
по УВР Ахметова С.Ф.
Протокол № 1 от «29»
августа 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
учебного предмета «Литературное чтение на родном (татарском) языке»
для обучающихся 1– 4 классов

Баланны 2023

УКЫТУНЫҢ БЕРЕНЧЕ ЕЛЫ

ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН ПРЕДМЕТ НӘТИЖӘЛӘРЕ

“Грамотага өйрәтү” нең алифба чорында

Укучы өйрәнәчәк:

- авазларны сузык һәм тартык авазларга бүләргә;
- тартык авазларны калын һәм нечкә, яңгырау һәм саңгырау, ә сузыкларны басымлы һәм басымсыз авазларга бүләргә;
- сүзләргә ижекләргә бүләргә, басым куярга;
- предметны, аның билгесен, эшен белдергән һәм ярдәмче сүзләргә (кисәкчә, бәйләк) табарга;
- телдән жөмлә һәм тексты тел берәмлекләренә бүләргә;
- язма һәм басма язуны аерырга;
- басма хәрефләрнең формасын белергә ;
- авазларны дәрәс әйтергә, аларның урнашу эзлеклелеген белергә, авазларга характеристика бирергә;
- анализ вакытында авазларның саңгырау һәм яңгырау булуын билгеләргә, сүздәге басымлы ижекне табарга;
- жөмләгә схема ясай, схемасы буенча жөмлә төзергә;
- шаблоннар ярдәмендә һәр хәрефне төзи белергә, анализларга;
- парта артында дәрәс утырырга;
- сүзләргә дәрәс итеп укырга.;
- укылган әсәрнең кыскача эчтәлеген сөйли белергә.

Укучы өйрәнергә мөмкинлек алачак:

- элементар образлы күзаллау дәрәжәсендә тел берәмлекләре: сүз, жөмлә, текстны аңлай, шулай ук татар алфавитының басма һәм язма хәрефләр системасын аңлай һәм формалары буенча аера белергә.;
- рәсем, график модель яки тиешле фишкалар кулланып, дәрәсә тудырылган тел ситуацияләре буенча 2 — 4 сүздән торган жөмлеләр һәм 3 — 4 жөмлелән торган хикәя төзергә;
- парта артында дәрәс утыра һәм язма әсбаплардан дәрәс файдалана белергә.

“Әдәби уку” чорында

Укучы өйрәнәчәк:

- кычкырып укыганда, индивидуаль темп белән йөгерек, ижекләргә өзмә сүзләп укырга;
- ишеткән яисә сыйныфта укыган кыска әсәрнең эчтәлеген аңларга, төп мәгънәсен әйтә белергә;
- текстның маркирланган өлешен эчтән укып, эчтәлеген аңларга;
- төрле авторның 3—4 әсәрне яттан укырга.
- проза әсәрләрен шигъри әсәрләрдән аера белергә;
- фольклорның кече жанрларын (табышмак, санамыш, тизәйткеч, әйтеш, уйдырмалар) аера белергә;
- әдәби текстта кабатлаулар, жөмлә төрләрен, тыныш билгеләрен, ритм һәм рифмаларны таба белергә.

Укучы өйрәнергә мөмкинлек алачак:

- дәрәслекнең «Эчтәлек» битендә кирәкле әсәрне таба белергә;
- укылган әсәр буенча сораулар төзи, эчтәлеген сөйли һәм тексттан файдаланып сорауларга җавап бирә белергә;
- әкиятләрнең сюжет-композиция үзгәчлекләрен аерырга (чылбыр әкиятләрен апыраткыч әкиятләрдән);
- кече фольклор әсәрләрендә төрлелектә тоемлы белергә (хикәя-әкият, бишек җырлары-әйтешләр);
- текстны укыганда дәрәс интонация, уку темпын сайлап, паузалар белән укый белергә;
- әдәби әсәрләрен укыганда, текст кырындагы маркировкага нигезләнеп (төсле полоскалар), рольләргә бүленеп, чылбыр рәвешендә укый белергә;
- әсәргә ясалган иллюстрациягә туры килгән өлешне тексттан таба белергә;
- кече фольклор жанры әсәрләрен практик өйрәнергә (табышмак, санамыш, тизәйткеч, әйтешләр, уйдырмалар), аларны мимика, хәрәкәтләр белән бирә белергә;
- «Музей йорты» бүлегендә (рәссам Фәридә Ризаева күргәзмәсе), иллюстрацияләрен табып, дәрәслекнең кайсы текстна туры килгән ачыкларга, текстның иллюстрация белән ни дәрәжәдә туры килгән билгеләргә.

УКУТУНЫҢ ИКЕНЧЕ ЕЛЫ

УКУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИҖӘЛӘРЕ

Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр:

- үз эшчәнлеген нәтиҗәләрен яхшыртуга ихтыяҗ формалаштыру;
- дәрәслек геройларына, күршенә ярдәм итүдә танып-белү инициативасын күрсәтү;
- үз мөмкинлекләрен бәяләү, тормыш тәҗрибәсен куллану;
- дәрәстә үзгәчлек белән һәм күнекмәләрен куллану;
- үз фикерен әйтә белү;
- ижади эшчәнлеккә омтылыш булдыру;
- үз уңышларың-уңышсызлыкларың сәбәпләре турында фикер йөртү;
- кече яштыкта мәктәп баласы үз тел берәмлекләрен танып, таныш һәм таныш булмаганның бәяләү;
- биремнәр системасында ориентлашырга өйрәнү.

Метапредмет нәтиҗәләре:

Танып белү универсаль уку гамәлләре:

- үзгәчлек кирәкле информацияне таба белү; анализлы һәм информацияне бәяли белү;
- логик фикерләү чылбырын төзү;
- тәкъдим ителгән план ярдәмендә предмет, күренешләрен сурәтләү;
- мәгълүмат җиткерүче символларны уку;
- тормыш тәҗрибәсен кулланып, ситуациянең моделен буенча текст төзү;
- тәҗрибә куллану аша нәтиҗә чыгару;
- материаль объектлар (фишкалар) кулланып биремнәр үтәү;

-анализ, гомумиләштерү нигезендә нәтижә чыгару

Регулятив (көйләгеч) универсаль уку гамәлләре

-көч һәм энергия туплау, конфликтларны һәм каршылыкларны чишү максатында ихтыяр көчен үстерү;

-белгәнне һәм белмәгәнне аера белү;

-үз эшчәнлегенә контрольгә алу, рәсемнәр ярдәмендә биремне үтәүнең дәрәҗәсен тикшерү;

-эшләнәчәк эшкә мөстәкыйль максат куя белү;

-үз-үзенә ихтыяр буенча көйләү;

-бәяләү нәтижәсен шартлы символик формада чагылдыру;

-дәрестә өйрәнелгән материалның фәнне өйрәнүдәге, тормыштагы әһәмиятен ачыклау;

-тормыш тәҗрибәсен куллану;

-үтәлгән эшнән сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү, уңышлылыгына бәя бирү;

-укучылар тарафыннан белгән яки әлегәчә белмәгән күнекмәләргә үзара бәйләү.

Коммуникатив универсаль уку гамәлләре

-тыңлаучыларга аңлаешлы сөйләм төзү;

-күзаллау, фаразлау; логик фикер йөртү осталыгы; күрешкән белән хезмәттәшлек итү; фикерләү сәләтен үстерү, карарлар кабул итү һәм аны тормышка ашыру; үз фикеренә тулы, төгәл һәм ачык, аңлаешлы итеп әйтү, аны яклау;

житмәгән мәгълүматны башкалардан сорашып белү; иптәшкә үз-үзен тотышы белән ышанч итү.

Предмет нәтиҗәләре:

-аерым төр һәм жанрга караган әсәрләрне аңлап укый һәм кабул итә, эчтәлеген кабатлап (аерым очракларда текстны яттан) сөйли, кирәк чакта тексттан өзекләр китерә алуга ирешү;

-укыган әдәби әсәргә эчтәлеген, темасын, проблемасын, идеясен билгели, геройларын һәм әдәби дөньясын бәяли алуына, аның нинди төр һәм жанрга каравын аеруына ирешү;

-укучының классик әдипләрнең тормыш һәм иҗат юлларының төп фактларын белүе;

-әдәби текстның мәгънәви өлешләрен аерып чыгарып, укыган буенча тезислар һәм план төзү, геройларга характеристика бирү, сюжет, композиция үзгәртүләрен, махсус сурәтләр чараларының ролен билгеләү күнекмәсе булдыру;

-укыган әсәр буенча фикер алышуда катнашырга, оппонентларның фикерен исәпкә алып, үз карашларын расларга һәм дәлилләргә, әдәбият белеме төшенчәләренә мөрәҗғәгать итәргә өйрәтү.

-укучының җаваплылык хисен активлаштыру;

-укуга һәм хезмәткә уңай мөнәсәбәт булдыру;

-баланың үзәгін үстерү, милләтне, ватанны яратырга өйрәтү, горурлык һәм гражданлык хисләре тәрбияләү;

-әхлак нормаларын, җәмгыятьтә яшәү кагыйдәләрен төшендерү;

-төрле чыганаclarдан (сүзлекләр, энциклопедияләр, интернет-ресурслар һ.б.) танып-белү һәм коммуникатив ихтыяжларны канәгатьләндерерлек мәгълүматлар табарга күнектәрү.

-укучыда әдәби әсәрне аңлап укырлык, мөстәкыйль үзләштерерлек күнекмәләр булдыру, әдәбиятка мөхәббәт тәрбияләү;

-сүз сәнгате халыкның яшәү рәвешен, рухи кыйммәтләрен саклап калган һәм беркетә килгән хәзинә буларак кабул итәргә өйрәтү;

-язу һәм сөйләм осталыгын үстерү, мәсьәләне аңлай, гипотеза куя, материалны төркемли, үз фикерен дәлилли, кирәк икән – үзгәртә-төгәлләштерә, нәтижеләр чыгара, материалны гомумиләштерә белергә, үз хисләрен сүзләр ярдәмендә аңлата алырга һәм бер үк вакытта башкалар белән бергәләп эшләргә күнектерү;

-баланың үз эшчәнлеген һәм әйләнә-тирәдәге тормышны мөстәкыйль бәяли белүенә, мөстәкыйль карарлар кабул итә һәм аларны жиренә җиткереп үти алуына ирешү;

-төрле чыганаclar белән эшләргә, аларны табарга, мөстәкыйль рәвештә кулланырга, төркемләргә, чагыштырырга, анализларга һәм бәяләргә өйрәтү.

УКУТУНЫҢ ӨЧЕНЧЕ ЕЛЫ

ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН ПРЕДМЕТ НӘТИЖӘЛӘРЕ

Укучылар өйрәнчәк:

-фольклор жанрларын аеру: хайваннар турындагы, тылсымлы әкиятләрне өйрәнү, мәсәл, хикәя турында күзаллау, халык иҗаты әсәрләре һәм автор әсәрләрен төркемли белү;

-әсәр геройларын характерлый белү, авторның үз героена мөнәсәбәтен күрсәтү, геройларга чагыштырмача характеристика бирү;

-халык иҗаты әсәрләре һәм автор әсәрләрен төркемли белү;

-әсәр геройларын характерлый белү, авторның үз героена мөнәсәбәтен күрсәтү, геройларга чагыштырмача характеристика бирүтөрле авторларның 6-8 шигырен яттан сөйләү;

-кыска күләмле әсәрләрнең эчтәлеген сөйләү;

-укылган әсәрдән чагыштыру, жанландыру, контрастны таба белү;

-сүзлекләрдән файдалану, тематик сүзлекләр төзү;

-аерым әсәрләргә аннотация төзү;

-элементы буенча китапта ориентлашырга өйрәтү;

әсәрнең сүзләрен дөрес әйтеп кычкырып һәм эчтән укый белү;

-әсәрнең темасын, төп мәгънәсен ачыклау, мәгънәви кисәкләргә бүлү, алар арасындагы бәйләнешләрне, төп фикерне билгеләү һәм аны үз сүзләрен белән әйтеп бирү.

Укучылар өйрәнергә мөмкинлек алачак:

-4-5 татар, рус, чит ил классикларының исемен, аларның әсәрләрен;

-1-2 балалар журналы һәм газетасының исемен, алардагы рубрикаларны;

-4-5 хәзерге заман язучысы яки шагыйрәнең исемен, алар язган әсәрләрне һәм эчтәлеген;

-үз илең, халкың һәм тарихың белән горурлану хисләре формалаштырырга, һөнәрләр дөньясы белән танышырга, җәмәгать урыннарында, мәктәптә үз-үзеңне тотуның әхлакый кагыйдәләрен үзләштерергә;

- уку эшчәнлегенә һәм аның мотивлары арасында элемент урнаштырырга;

- әдәби мәдәният нигезендә матурлыкны күрә белү һәм эстетик хисләр формалаштырырга;

-белем бирү учреждениесенә уңай караш, татар теле фәнен өйрәнүнең кирәклеге аңларга;

-уку эшчәнлегенең уңышлылыгы (уңышсызлылыгы) сәбәпләрен аңларга;

-аралашканда иптәшеңнең мотивларына һәм хисләренә ориентлашырга, үз-үзеңне тотышыңда мораль нормаларга һәм этик таләпләргә тотрыклы ияергә.

УКУТУНЫҢ ДҮРТЕНЧЕ ЕЛЫ

ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН ПРЕДМЕТ НƏТИЖƏЛƏРЕ

Укучы өйрəнəчəк:

- катлаулы булмаган монолог төзəргə өйрəнү; геройлар һəм вакыйгаларга характеристика бирəргə өйрəнү; укылган əсəрнең эчтəлеген план буенча ачарга өйрəнү; шигъри əсəрлəрне сəнгатьле укырга өйрəнү; иптəшлəрə алдында кыска чыгышлар ясарга өйрəнү; дəреслек һəм фəнни-популяр əдəбият белəн эшлəргə өйрəнү; алган белемнəрне практикада кулланырга өйрəнү; укытучы ярдəмдə персонажларга бəя бирəргə өйрəнү; тəркемнəрдə үз фикерлəрен дəлилли белəргə өйрəнү.

- шигърьлəрне сəнгатьле итеп уку;
- əсəрнең мəгънəви кисəклəрə арасындагы бəйлəнəшлəрне ачыклау, тəп фикерне билгелəү һəм аны үз сүзлəрə белəн əйтеп бирү;
- кыска күлəмле əсəрлəрнең эчтəлеген сөйлəү;
- тылсымлы һəм хайваннар турындагы əкиятлəрне аєра белү;
- əсəрдəгə тəп геройга мəнəсəбəт белдерү;
- укылган əсəрдəн чагыштыру, жанландыру, контрастны таба белү;
- 2–3 татар классигының исемен;
- 2–3 хəзəргə заман язучысы яки шагыйрəнең исемен, язган əсəрлəрен һəм аларның эчтəлеген;
- үзəнə иң ошаган авторның берничə əсəрен;
- китапның тəрлə элементларына карап эчтəлеген билгелəү;
- сүзлеклəрдəн кирəкле мəгълүматны табу;
- əсəрлəрнең геройларына характеристика бирү, чагыштырулар;
- авторның үз героена мəнəсəбəтəн билгелəү;
- яраткан əдəби героє турында сөйли белү;
- дəреслектə дəрес ориентлашу, китапның элементларын тəгəл билгелəү, авторын, исемен, эчтəлек язылган битен табу, иллюстрациялəр белəн эшли белү;

Укучы үзлəштерү мөмкинлєгə алачак:

- катлаулы булмаган монолог тəзи белү; геройлар һəм вакыйгаларга характеристика бирү; укылган əсəрнең эчтəлеген план буенча ачу; шигъри əсəрлəрне сəнгатьле укый белү; иптəшлəрə алдында кыска чыгышлар ясау; дəреслек һəм фəнни-популяр əдəбият белəн эшлəргə күнəгү; алган белемнəрне практикада куллана белү; укытучы ярдəмдə персонажларга бəя бирə белү; тəркемнəрдə үз фикерлəрен дəлилли белү.
- тематик, монографик əсəрлəр жынтыклары тəзи белү;
- тəрлə авторларның 6–8 əсəрен яттан белү;
- мөстəкыйль рəвештə китаплар сайлый белү, китап элементлары буенча аның эчтəлеген ачыклау;
- сүзлеклəр белəн мөстəкыйль эшлəү;
- аңлап, йөгерек уку күнəкмəлəрə булдыру;
- текстның темасын, тəп фикерен табу, текстны мəгънəви кисəклəргə бүлү, текстның планын тəзү, тулы һəм кыскача эчтəлекне бирə белүлəренə ирешү;
- фольклор əсəрлəрен тану, автор əсəрлəрə белəн уртаклыгын, аєрмасын билгелəү;

- әсәрдәге геройлар турында үз фикерләрен әйтә белүләренә ирешү, геройларның характерын ачыклау, чагыштыру;
 - сайлап алып, әсәрне яки бер өзекне яттан өйрәнү; ныгыту;
 - дәреслектә оста ориентлашу;
 - әсәрдән өзекләр китереп, аннотацияләр язу;
 - уку елында өйрәнелгән әдәби әсәрләрнең исемен, авторын, эчтәлеген;
 - 1–2 балалар журналын, аның бүлекләрен;
 - теге яки бу авторларның китаптарын (бирелгән исемлек буенча, чыгыш эзерләү өчен) мөстәкыйль рәвештә китапханәдә сайлый белү, китап элементлары буенча аның эчтәлеген ачыклау;
 - сайланган әсәрләрне мөстәкыйль уку.
- әдәбиятны халыкның милли – мәдәни байлыгы, тормышны танып белүнең төп чарасы, милли һәм дөньяви мәдәниятның бер чагылышы, әхлакый кыйммәтләренә һәм традицияләренә саклау чарасы буларак аңлау, шәхси үсеш өчен туган телдә нәфис әдәбит укуның кирәклеген аңлау, дөньяви белемнәренә, милли тарих һәм мәдәният турында белемнәренә арттыру үз-үзенә һәм дөньяны танып белү өчен туган телдә даими уку кирәклеген аңлау, явызлык һәм яхшылык, әхлакчелек турында беренчел күзаллау булдыру; укуның төрләрен куллану (танышу, өйрәнү, сайлап уку, эзләнеп уку), эчтәлекне аңлап уку, бәя бирү, төрле текстларны куллану, фикер алуда катнашу, геройларга бәя бирү, белем алуны давам итү өчен зарур уку техникасын үзләштерү, әдәби, фәнни-популяр һәм уку текстларын үзгәртү, анализлау күнекмәләрен булдыру.

Тыңлау (аудирование)

Бу бүлектә укучы:

- ишеткән сөйләүне кабул итәргә (әңгәмәдәшеннән фикерләрен, төрле текстларны укыганда тыңлый белә);
- сөйләм барышында әйтелгән фикерне аңларга;
- ишеткән әсәрнең эчтәлегенә буенча сорауларга җавап бирергә;
- вакыйгаларның эзлекчелеген билгеләргә өйрәнә.

Укучы сөйләмдә куелган максатны аңлай алу, дөрес, фәнни яктан танып-белү, әдәби әсәрләрне тыңлаганнан соң сораулар куя белү таләп итү мөмкинлеген ала.

Уку. Кычкырып уку

Бу бүлектә укучы:

- ижекләп укудан әкреләп йөгерек, аңлап, сүзләп укуга күчәргә;
- уку тизлеген даими рәвештә арттыра барырга;
- аны текстның мәгънәсен тулы күләмдә аңларлык дәрәжәгә җиткерергә;
- укыганда орфоэпик һәм интонацион нормаларны сакларга;
- жөмлеләрне укыганда тыныш билгеләрен интонация белән аера белергә өйрәнә.
- Укучы төрле төрдәге һәм типтагы текстларның мәгънә үзенчәлекләрен аңлау, аларны интонация ярдәмендә бирү мөмкинлеген ала .

Эчтән уку

Бу бүлектә укучы:

- яшь үзенчәлекләренә туры килгән күләмдәге һәм жанрдагы әсәрләрне эчтән укыганда мәгънәсен аңлап җиткерергә;
- уку төрләрен билгеләргә (өйрәнә, таныша, карап чыга, сайлап укый);
- тексттан тиешле мәгълүматны таба белергә өйрәнә.

- Укучы актлар, тасвирлау, өстәмә фикерләр белән тулыландырып уку бирү мөмкинлеге ала.

Төрле стильдәге текстлар белән эш

Бу бүлектә укучы:

- төрле стильдәге – әдәби, дәрәслек, фәнни-популяр текстлар турында гомуми күзалларга;
- аларны чагыштыра белергә;
- бу төр текстларның максатларын билгеләргә;
- текстның темасын, төп фикерен, төзелешен ачыкларга;
- текстны мәгънәле кисәкләргә бүлсә, аларны исемләргә;
- фольклор текстның үзенчәлекләрен табарга;
- текстны төрле жөмләр тәзмәсеннән гамәли аерырга;
- әсәрнең исемең һәм бизәлешенә карап, эчтәлегенә турында белергә;
- төрле мәгълүмат белән эшләргә;
- текст буенча сорауларга җавап бирергә;
- тема буенча чыгыш ясарга;
- иптәшенең чыгышын тыңларга;
- әңгәмә вакытында, текстны кулланып, җавапларны тулыландыруда катнашырга өйрәнә.

Укучы төрле белешмә һәм иллюстратив-сәнгать материалларыннан файдалану мөмкинлеге ала.

Библиографик культура

Бу бүлектә укучы:

- сәнгатьнең бер төре буларак китап булуын;
- китап – кирәкле белемнәрнең чишмәсе икән;
- Россиядә һәм татарларда беренче китаплар, аларның басыла башлау тарихын;
- уку китабы, әдәби әсәр, белешмәлекләр турында;
- китап элементлары: эчтәлегенә яки бүлекләр исемлегенә, титул битенә, аннотация, иллюстрацияләр турында;
- китапта бирелгән мәгълүмат төрләрен ачыкларга: фәнни, әдәби (тышкы билгеләренә һәм анда бирелгән белешмә-иллюстратив материал);
- китап типларын ачыкларга;
- әсәр, җыентык, сайланма әсәр, вакытлы матбугат, белешмәлекләр (сүзлек, энциклопедия) турында;
- бирелгән исемлек, картотека буенча китап сайлау билгеләргә;
- алфавит каталогыннан файдаланырга өйрәнә.
- Укучы яшәү үзенчәлекләренә туры килгән сүзлек һәм белешмә материалларны мөстәкыйль рәвештә кулланып белү мөмкинлеге ала.

Әдәби әсәр текст белән эш

Бу бүлектә укучы:

- әсәрнең исемең аның эчтәлегенә мөнәсәбәтле рәвештә аңларга;
- укытучы ярдәмендә әдәби әсәрнең сәнгате үзенчәлекләрен билгеләргә;
- халык авыз иҗаты әсәрләренә гомумкешлек эхлак кагыйдәләрен һәм кешеләрнең үзара мөнәсәбәтләрен күрсәтүен ачыкларга;
- әсәр геройларының эш-гамәлләренә эхлак кагыйдәләре нормаларыннан чыгып бәя бирергә;

- Туган ил, Ватан төшенчәсен аңларга;
- Россия халыклары мисалында әдәбиятта төрле милләт халыкларының туган илгә мәхәббәте турында;
- төрле халыкларның фольклорында тема, идея, геройларның охшашлыгы турында;
- телнең сурәтләү чараларын кулланып, мөстәкыйль рәвештә текстны күз алдына китерергә;
- укытучы сораулары буенча, әсәрнең лексик үзенчәлекләрен истә тотып, эпизодларны бер-бер артлы искә төшерергә;
- иллюстрацияләр буенча эчтәлеген сөйләргә;
- сәнгатьлелек тудыру чараларын кулланып, бирелгән тексттагы геройга характеристика бирергә;
- әсәрдән геройны һәм вакыйгаларны характерлаган сүзләрне табарга;
- укытучы ярдәмендә катнашучыларның эш-гамәлләренә мотивларын билгеләргә;
- аларны анализларга;
- геройларның эш-гамәлләрен капма-каршылыгы яки охшашлыгы буенча чагыштырырга;
- текстны анализлау барышында автор билгеләмәләре, геройның исеме аша авторның аңа мөнәсәбәтен ачыкларга;
- әсәр героеның портретын, характерын аның эш-гамәлләре һәм сөйләме аша аңларга;
- әдәби әсәр эчтәлеген сөйләүнең төрләрен (тулы, сайлап, кыскача – төп фикерне әйтү);
- текстның эчтәлеген тулысынча сөйләргә;
- бирелгән өзектәге төп фикерне ачыкларга;
- кирәкле сүзләрне билгеләргә;
- исем кушарга;
- эпизодның эчтәлеген тулысынча сөйләргә;
- һәрбер өлешнең һәм текстның төп фикерен билгеләргә;
- һәр өлешкә һәм тулаем текстка исем кушарга;
- тексттагы жөмлөләрне атарга;
- сорау жөмлө яки үзләре теләгән форма кулланып, план төзәргә
- бирелгән өзек эчтәлеген сайлап сөйләргә;
- геройга характеристика бирергә (кирәкле сүзләрне тексттан сайлау);
- вакыйга буенча урынны сурәтләргә (урынны сурәтләгән сүзләр, сүзтезмәләренә тексттан алып) өйрәнә.
- Укучы төрле әсәрдәге охшаш ситуацияләренә, геройларны табу, чагыштыру мөмкинлеген ала.

Уку материалы, фәнни-популяр һәм башка текстлар белән эш

Бу бүлектә укучы:

- әсәрнең исеме аның эчтәлегенә бәйле рәвештә аңлатырга;
- уку, фәнни-популяр текстларның үзенчәлекләрен ачыклай белергә;
- риваять, легенда, мәсәл, миф, санамыш, әкият, тизәйткеч, үртәвеч, такмаза, бәет кебек әсәрләрнең гомуми үзенчәлекләрен аңларга;
- текстларга гади анализ алымнары турында;
- сәбәп һәм нәтижә бердәмлеген ачыкларга өйрәнә.
- Укучы текстның төп фикерен, микротемаларны, төп һәм терәк сүзләрне табу; текстны кабат укыганда эшчәнлек алгоритмын төзү; терәк сүзләр, модель, схемаларга таянып, текстны кабат күздән кичерү; эчтәлекне тулысынча һәм кыскача сөйләү (төп фикерне билгеләү) бирү мөмкинлеген ала.

Сөйләм (аралашу культуран)

Бу бүлектә укучы:

- сөйләм төре буларак диалог турында;
- диалогик сөйләмнең үзенчәлекләрен: сорауны аңларга, аларга җавап бирергә;
- текст буенча сораулар куярга;
- әңгәмәдәшенең бүлдермичә тыңлый һәм тикшерелә торган мәсьәлә буенча әдәпле итеп үз фикереңне әйтә белергә (уку, фәнни, әдәби текст буенча);
- текстка һәм шәхси тәҗрибәгә нигезләнеп, текст турында үз фикереңне әйтергә;
- дәрестән тыш аралашу вакытында сөйләм әдәбе нормаларынан тайпылмаска;
- фольклор әсәрләре нигезендә милли этикет үзенчәлекләре турында;
- сүзлек белән эшләргә (туры, күчерелмә, күпмәгънәле сүзләргә аерып алырга);
- сүзлек байлыгын тулыландырырга;
- сөйләм төре буларак монолог турында;
- автор текстна таянып, тәкъдим ителгән яки укытучы әйткән тема буенча зур булмаган текст (монолог) төзергә;
- сөйләмдә текстның төп фикерен чагылдырырга;
- фәнни-популяр һәм әдәби әсәрләрнең үзенчәлеген искә алып, укылган яки ишеткән текстның эчтәлеген төгәл сөйләп бирергә;
- көндәлек тормыштан, әдәби әсәрләрдән, сынлы сәнгать әсәрләреннән алынган тәсвирләрне тасвирлый белергә, фикерләргә, хикәяләү аша бирергә;
- чыгышын дөрес планлаштырырга;
- монологик сөйләмнең үзенчәлекләрен искә алып, синоним, антоним, чагыштыруларны урынлы кулланырга өйрәнә.
- Укучы укылган әсәрнең дауамы буларак, телдән сочинение, рәсем яки бирелгән тема буенча кечкенә хикәя төзү мөмкинлеген ала.

Язма сөйләм культуран

Бу бүлектә укучы:

- язма сөйләм нормаларын;
- эчтәлекнең әсәр исеменә туры килүен (тема чагылышы, геройларның характеры, вакыйга барган урын);
- язма сөйләмдә телнең сәнгати сурәтләү чараларын: синоним, антоним, чагыштыруларны кулланып белергә өйрәнә.
- Укучы бирелгән тема буенча хикәя, бәйләм төзү мөмкинлеген ала.
- Балалар китабы белән эш
- Бу бүлектә укучы:
- Россиядә яшәүче төрле милләт халыкларының авыз иҗаты әсәрләрен;
- XIX–XX гасырда яшәгән классик язучыларның (шул исәптән балалар язучыларының да) әсәрләрен;
- Чит ил һәм хәзерге көн язучыларының кече яштыгә мәктәп баласы аңлай алырлык әсәрләрен;
- төрле китаплар (тарихи, мажаралы, фантастик, фәнни-популяр басмалар, белешмәлекләр, энциклопедияләр) һәм балалар вакытлы матбугаты турында;
- юмористик әсәрләр турында өйрәнә.
- Укучы балаларга тәкъдим ителә торган төп темалар: төрле халыкларның авыз иҗаты, Туган ил, табигать, балалар, җанлекләр, яхшылык һәм яманлык аера белү мөмкинлеген ала.

Әдәби әсәрләргә гамәли үзләштерү

Бу бүлектә укучы:

- укытучы ярдәмендә әдәби тексттан сәнгатьлелек чараларын: синоним, антоним, эпитет, чагыштыру, метафора, гипербодаларны табырга һәм аларның әһәмиятен билгеләргә;
- әдәби әсәр, әдәби образ, сүз сәнгате, автор (сөйләүче), сюжет, тема; әсәр герой: портреты, сөйләмә, эш-гамәлләре, фикерләре; авторның әсәр героена мөнәсәбәте төшенчәләрен;
- әсәрнең төзелеш үзенчәлекләрен;
- сурәтләргә (пейзаж, портрет, интерьер);
- фикир йөртергә;
- геройның монологы һәм диалоги, композиция үзенчәлекләре турында күзалларга;
- чәчмә һәм тезмә сөйләмне танырга, аерырга;
- тезмә сөйләмнең үзенчәлекләрен (ритм, рифма) билгеләргә;
- фольклор һәм автор әсәрләрен аерырга;
- әсәрләрнең жанр төрлелеге турында;
- фольклор формасы буларак мәкальләр, әйтемнәр, табышмаклар турында;
- аларны танып, аера, төп фикерен билгеләргә;
- әкиятләр (хайваннар турында, тормыш-көнкүреш, тылсымлы) турында;
- әкиятләрнең әдәби үзенчәлегә, тел байлыгы, төзелеш турында;
- автор әкиятләре турында өйрәнә.
- Укучы хикәя, шигырь, мәсәл жанрлары турында гомуми күзаллаулар, төзелеш үзенчәлекләре, сәнгати чаралары турында гомуми күзаллау мөмкинлегә ала.

УКУТУНЫҢ БЕРЕНЧЕ ЕЛЫ

УКУТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӨЛЕГЕ

Әлифба.

“Әлифба” китабы. Сөйләм. Кешеләрнең әйтеп һәм язып сөйләшүләрен гомуми күзаллау. Татар халык әкиятә “Өч кыз”. Сөйләм. График схемалар ярдәмендә сөйләмне жөмлөләргә, жөмләне сүзләргә аеру. Жөмлә һәм сүз. Жөмлә моделе. Сүз турында башлангыч төшенчәләр. А. Алиш “Куян кызы” әкиятә. Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Г. Тукай “Эшкә өндәү”. Предметны белдерүче, гомумиләштерүче сүзләр. Хәрәкәтне һәм билгене белдерүче сүзләр. Ярдәмлек сүз. Хәрәф – авазның язудагы тамгасы, татар телендә авазлар һәм хәрәфләр. Сузык авазлар. Нечкә һәм калын сузык авазларны аеру. [а], [ә] авазлары. А, а; Ә, ә хәрәфләре. Сүзләрнең аваз моделе. [ы], [э] авазлары. Ы, ы; Э, э (е) хәрәфләре. Сүзнең аваз һәм хәрәф схемасы. [и] авазы. И, и хәрәфләре. Сүзнең аваз һәм хәрәф схемасы. [у], [ү] авазлары. У, у; Ү, ү хәрәфләре. Ижекләр. Сузык аваздан торган һәм сузык аваздан башланган ижекләр. Ау, уа ижекләре. [о] авазы. О, о хәрәфләре. Сүзләрне ижек һәм авазларга таркату. Кушылмадан торган һәм кушылма авазлардан башланган ижекләр. Татар халык әкиятә “Камыр батыр”. [ө] авазы. Ө, ө хәрәфләре. Г. Тукай “Торна белән Төлкә”.

Сузык авазлар таблицасы. Сузык һәм тартык авазлар, нечкә һәм калын сузык авазларны аеру. Тартык авазлар. Яңгырау һәм саңгырау тартыклар. Сонор тартыклар. Сонор [н] авазы. Н, н хәрефләре. Сонор [л] авазы. Л, л хәрефләре. Кушылмадан торган һәм кушылма авазлардан башланган ижеклар. Г. Гыйльманов "Шигъри әлифба"

Сонор [м] авазы. М, м хәрефләре, шул хәрефләр кергән сүзләргә уку.

Сонор [р] авазы. Р, р хәрефләре. Балалар китабы белән эшләү. Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру. Сүз уртасында, сүз ахырында сонор [й] авазы. Й, й хәрефләре

[ң] авазы, ң хәрефе. Ш. Галиев "Витаминлы хәрефләр" Эчтән укый белергә күнектерү.

Ике аваз белдерүче хәрефләр. [йа], [йә] авазлары. Я, я хәрефләре. Р. Миңнуллин "Саний беләм". [йу], [йү], [йы], [йэ] авазлары. Ю, ю; Е, е хәрефләре.

Парлы яңгырау һәм саңгырау тартыклар. [д], [д'] авазлары. Д, д хәрефләре. Ә. Бикчәнтәева "Дәү әнием". [т], [т'] авазлары. Т, т хәрефләре. Г. Тукай "Туган тел". Эчтән укый белергә күнектерү. [з], [з'] авазлары. З, з хәрефләре.

[с], [с'] авазлары. С, с хәрефләре. Әсәрне тыңлап, аңлы кабул итү. М. Жәлил "Карак пәси".

[г], [г'] авазлары. Г, г хәрефләре. Текст эчтәлеген сайлап алып сөйләү. Н. Такташ "Тәүфыйклы пәси".

Укылган әсәргә анализ ясау. [к], [к'] авазлары. К, к хәрефләре.

Ирен-ирен [w] һәм ирен-теш [v] авазлары. В, в хәрефләре.

[ф], [ф'] авазлары. Ф, ф хәрефләре. Әсәрнең төп эчтәлегә. А. Алиш "Сертотмас үрдәк"

[б], [б'] авазлары. Б, б хәрефләре. Р. Миңнуллин "Сабантуй" Дәрестән тыш эшчәнлеккә оештыру, өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану.

Уку техникасын үстерү. [п], [п'] авазлары. П, п хәрефләре

[ж] авазы. Ж, ж хәрефләре. Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку).

[ш] авазы. Ш, ш хәрефләре. Әкиятнең эчтәлегә. "Ташбака белән Куян" әкият. Укылган әсәргә анализ ясау.

[ж], [ж'] авазлары. Ж, ж хәрефләре. Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, темп саклап кычкырып уку).

[ч], [ч'] авазлары. Ч, ч хәрефләре. Укыганны кабатлап сөйләү. "Яшелчә бакчасы" тексты

Парсыз саңгырау тартыклар. [х], [х'] авазлары. Х, х хәрефләре. Әсәрне яки өзеккә ятган уку. Х. Халиков "Хәзинә"

[һ], [һ'] авазлары. Һ, һ хәрефләре. Х. Халиков "Шаулама"

[йо] авазы. Ё, ё хәрефләре. Рәсем буенча хикәя Якташ очучыбыз (Вәлиев Гәрәфетдин) турында әңгәмә.

[щ] авазы. Щ, щ хәрефләре.

[ц] авазы. Ц, ц хәрефләре. Укылган әсәргә анализ ясау.

ь, ь – нечкәлек һәм калынлык, аеру билгеләре. Р. Бәшәр "Туган җир". Эчтән укый белергә күнектерү.

Алфавит. Алфавит каталогыннан файдалану. Ш. Галиев "Телевизор булды баш" Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку).

Сәнгатьнең бер төре буларак китап. Уку китабы, әдәби әсәр, белешмәлекләр. Әсәр геройлары һәм вакыйгалар барышы. Россия халыклары әдәбияты. Й. Шәрәпова "Батыр".

Китап элементлары: эчтәлегә яки бүлекләр исемлегә, титул бите, иллюстрацияләр Яшь үзенчәлекләренә туры килгән сүзлек һәм белешмә материалларны мөстәкыйль рәвештә куллана белү. А. Хәлим "Биктырыш жыры" Уку техникасын үстерү.

Әдәби уку.

“Әдәби уку” китабы. Халык авыз ижаты турында гомуми кузаллау. Авторның булмасы. Аптыраткыч әкиятләр сере. Әкиятләр турында гомуми кузаллау.

Татар халык ижатында кече фольклор жанрлары. Сюжет куелышы. Тылсымлы дөньядагы предметлар, әкияти төсләр, тылсымлы булышчылар. Гамәли-уен характерындагы кече жанр әсәрләре. Фольклор әсәрләрен аеру. Табышмак ничек төзелә. Санамыш серләре. Борынгы санамышлар. Яшь үзенчәлекләренә туры килгән сүзлек һәм белешмә материалларны мөстәкыйль рәвештә куллана белү. Телдән сөйләм. Эндәшләр. Р. Газизов “Уйныйбыз”. Әсәрне яки өзекне яттан уку.

Тизәйткечләр. Төрле жанрдагы әсәрләргә гамәли аеру Охшаш яңгырашлы сүзләр. М. Галиев “Кайтаваз”.

Рифма һәм шигыр мәгънәсе. Р. Газизов “Беләсезме?”

Шаян шигырлар. Л. Лерон “Буталмышлар илендә” Уку техникасын үстерү.

Әйләнмәле һәм чылбыр әкиятләре. Чылбыр рәвешендә укыганда, үз урынын белеп чират буенча уку.. Тылсымлы әкиятләрдән аермалы яклары. Әкиятләрдә проблемалар, үгет-нәсыйхәт, юмор хисе.

Яңгыравык шигырлар. Ф. Яруллин “Черкиләр жыры”. Иллюстрация сәнгате.

Хикәянең исеме. Әсәр геройларына карата үз фикереңне белдерү. Әсәр исеменә төп мәгънә, эчтәлек белән туры килү. Хикәя герое. Геройларның характерына чагыштырма анализ. Прозада сүзләрнең үзенчәлекле яңгырашы. Э. Шәрифиллина “Бәйрәм ашы – кара-каршы”

Шигыр. Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып танып белү: шагыйрьнең матурлыкны тоя белергә өйрәтүе. Поэзиядә яңгыравык сүзләр.

Х. Халиков “Әллә ул да белә микән?”

Балалар шигырләре. Р. Миңнуллин “Үзбездә генә калгач”. Ш. Галиев “Шауламагыз, әти йоклый”.

Санамыш, тизәйткеч, үртәвеч. Шигырда юмор хисе. Б. Заходер “Өтерне кайда куярга?”

Язучы фантазиясе. Р. Кутуй “Төнгә әкият”. Автор һәм халык әкиятләрендә сюжет-композиция охшашлыгы, яңа мәгънәви төсмерләр бирү.

Дөньяны кем ничек күрә? Сурәтләнгән вакыйгаларга карата автор фикере. Чагыштыру, жанландыру кебек гади әдәби алымнар. Р. Миңнуллин “Шүрәлесез урман”. Х. Халиков “Әгәр күрә белсәгез”

Шагыйрь нәрсә күрә һәм ишетә? Автор теленә кабатланмас матурлыгы. Кеше һәм табигать бергәлеге. Шигырларда әдәби сурәтләр чаралары (чагыштыру, жанландыру). Р. Вәлиева “Кыңгырау чәчәк”.

Жанрлар турында гомуми кузаллау. Такмазалар, уйдырмалар, үртәвечләр. Х. Халиков “Көймәче мәче”. Бишек жырлары. Р. Харис “Сине көтә тыныч таң”. Шагыйрьләр күзлегеннән караганда дөнья матурлыгы.

Арадаш аттестация(тест)

Автор әсәрләрендә һәм халык әкиятләрендә сюжет кулланылышы (калма-каршы ике дөнья, булышчылыр, тылсымлы төсләр). Хаталар өстендә эш. Әдәби әкиятләр. М. Әгъләмов “Килсен безгә әкият”.

Әсәрнең герое турында кузаллау булдыру. Әсәрдәге геройларга карата үз фикерең белдерү. Х. Туфан “Юкмыш бабай малае”. Ике образны чагыштырып сөйлә белү.

Тезмә әсәр үзенчәлеге: рифма. Рифмалашкан сүзләр. Л. Лерон “Буталмыш әкият”. “Шүрәле” – халык әкият.

Шагыйрьләр ижат иткән дөнья белән чынбарлык арасындагы охшаш һәм аермалы яклар. Рифмалашкан сүзләр. “Өннәгизә-генәем”.

Автор әсәрләрендә һәм халык авыз ижатында охшашлык. Бертуган Гриммнар. “Дөньяда булмаган әкият”.

Әдәби әсәрләрнең башка сәнгать әсәрләре белән бәйләнеше. Рәссам нәрсә күрә?

Р. Фәйзуллин “Табигать кочагында”.

Тематик планлаштыру

№	Бүлек һәм дәрес темасы	Сәг. саны
Халык авыз ижаты әсәрләре-2 сәгать		
1	Сөйләм. Жөмлә. Сүз. ”Өч кыз”, “Куян кызы” әкиятләре.	1
2	Предметларны, хәрәкәтне, билгене белдерүче сүзләр. Тормыш-көнкүреш әкиятләре.	1
Библиографик культура - 4 сәгать		
3	Ярдәмлек һәм жөмлә төзүче сүзләр. Китапның төп элементларын аеру.	1
4	[а],[ә],[ы], [э] сузыклары. А,а,Ә,ә,Ы,ы,Э.э(е) хәрефләре. Х.Халиков “Әнже чәчәк”.	1
5	[и],[у],[ү] авазлары. И,и, У,у,Ү, ү хәрефләре. Ф.Мөслимова “Хәйләкәр каләм”.	1
6	[о],[ө] авазлары. О,о,Ө,ө хәрефләре. Йолдыз “Урынсызга әрләмә”.	1
Халык авыз ижаты әсәрләре- 1 сәгать		
7	Парсыз сонор тартык авазлар [н],[л] тартыклары. Н,н,Л,л хәрефләре.	1
Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру -1 сәгать		
8	[м],[р] тартыклары. М,м, Р, р хәрефләре. Ф.Яруллин “Саескан”, “Хыялый чебеш”, “Сабантуй”.	1
Әдәби жанрлар – 9 сәгать		
9	[й],[ң] тартыклары. Й,й,ң хәрефләре. Ф.Зыятдинова “Мин андый малай түгел!”	1
10	Сүз башында һәм сүз уртасында [й] авазы. [йа], [йә] авазлары. Я, я хәрефләре.Хикәя.Хикәянең исеме.	1
11	[йү], [йү] авазлары. Ю, ю хәрефләре. Ш.Галиев “Шәвәли сәгәте”, “Шәвәли сере”	1
12	[йы], [йә] авазлары. Е, е хәрефләре. В Хәйруллина “Сүзне сүз ашаган”.	1
13	Яңгырау һәм саңгырау парлары булган тартыклар. [д],[т] авазлары. Д,д,Т,т хәрефләре. Х.Халиков “Тузганак”.	1
14	[з],[с] авазлары. З,з,С,с хәрефләре. Ф.Яруллин “Черкиләр жыры”. Р	1
15	г],[к] авазлары. Г,г,К,к хәрефләре. Х.Халиков “Каен жиләге”, “Песи үләне”.	1
16	[в],[w],[ф] авазлары. В,в,ф,ф хәрефләре.	1
17	[б],[п] авазлары. Б,б,П,п хәрефләре.	1
Автор әсәрләре-1 сәгать		

18	[ж],[ш] авазлары. Ж,ж,Ш,ш хәрефләре.	1
Халык авыз ижаты эсәрләре-1 сәгать		
19	[ж],[ч] авазлары. Ж,ж,Ч,ч хәрефләре. ”. В Хәйруллина “Сакчы Шүрәле”.	1
Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру -1 сәгать		
20	Х,х,Һ,һ хәрефләре. Р.Бәшәр “Авазлар”. Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку).	1
Халык авыз ижаты эсәрләре-1 сәгать		
21	щ, ц авазлары. Щ,щ,Ц,ц хәрефләре. Автор әкиятләре. Бертуган Гриммнар “Дөньяда булмаган әкият”.	1
Автор эсәрләре-1 сәгать		
22	Аеру билгеләре булып торган ь һәм ъ соң [й] авазы. йо авазы. Г.Тукай “Туган тел”.	1
Библиографик культура - 4 сәгать		
23	Н.Исәнбәт “Өч матур сүз	1
24	Аралашу культурасы. Ә.Кари “Кыш”	1
25	Аңлап һәм сәнгатьле уку күнекмәләрен үстерү. И.Туктар “Кышкы урманда	1
26	Г.Тукай “Безнең гаилә”, М.Гафури “Әби белән онык”	1
Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру -1 сәгать		
27	И.Туктар “Авыраяк”, Х.Шабанов “Кадрлә син китапны”	1
Әдәби жанрлар-1 сәгать		
28	Шигырь. Рифма белән танышу: аны сиземли, таба, куллана белергә күнектерү. А.Алиш “Эшче абый”, Г.Тукай “Эшкә өндәү”.	1
Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру -2 сәгать		
29	Аңлап һәм сәнгатьле уку күнекмәләре булдыру. М.Хәсәнов “Басма”, М.Жәлил	1

	“Бакчада-өмәдә”	
30	Укуга карата таләпләрне төгәл үтәү: кычкырып укуның дәрәслеге, сәнгатьлелеге, укуның тизлеге. Г.Тукай “Карлыгач”	1
Халык авыз ижаты әсәрләре-3 сәгать		
31	Россия халыклары әкиятләре. Татар халык җырлары “Әпипә”, Ай былбылым”.	1
32	Тылсымлы әкиятләр. Өч кыз.	1
33	Г.Тукай “Су анасы”.	1
Барлыгы: 33 с.		

УКЫТУНЫҢ ИКЕНЧЕ ЕЛЫ

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӨЛЭГЕ

Баланың китап укучы буларак тәҗрибәсен үстерү. Хайваннар турындагы әкиятләр белән бергә тылсымлы әкиятләр өстендә дә эш алып бару. Әсәрнең исеме, геройларның үз-үзен тотышын, эш-гамәлләрен портретларын, исемнәрен, сөйләмнәрен анализларга өйрәнү.

Хайваннар турында әкиятләр. Әкиятләр турында гомуми күзаллау булдыру. Татар халык әкиятләрендәге төп герой белән башка халыклар әкиятләрендәге төп герой арасындагы охшаш һәм аермалы яклар. Геройларның характеры. Россия халыклары әкиятләре.

Тылсымлы әкиятләр. Җирдәге һәм тылсымлы дөньяны чагыштыру. Тылсымлы предметлар, герой куллана торган тылсымлы әйберләр: тарак, көзгә, балдак. Тылсымлы булышчылар (җәнлекләр: этәч, бүре, куян, убырлы карчык һ.б.), тылсымлы төсләр (ак, кара). Борынгы дөньяның тылсымлы әкиятләрдә чагылышы (табигать көчләре, кешеләренң хайваннарға, үсемлекләргә әверелүе)

Тормыш-көнкүреш әкиятләре. Тормыш-көнкүреш әкиятләренң килеп чыгышы. Тылсымлы әкиятләрдән аермалы яклары. Әкиятләрдә проблемалар, үгет-нәсыйхәт, юмор хисе.

Әкиятләренң әдәби үзенчәлеге, тел байлыгы, төзелеше. Автор әкиятләре. Автор әкиятләре. Чәчмә һәм тезмә сөйләмне тану, аеру; тезмә сөйләмнең үзенчәлекләрен (ритм, рифма) билгеләү

Белмәмештә кунакта. Россиядә һәм татарларда беренче китаплар, аларның басыла башлау тарихы турында гомуми күзаллау. Уку китабы, әдәби әсәр, белешмәлекләр. Китапны сәнгать төре буларак аңлау формалаштыру.

Шигъри әсәрләр белән танышу. Текстның мәгънәсен аңлап уку, йөгерек уку техникасын камилләштерү. Сөйләм барышында әйтелгән фикерне аңлау, ишеткән әсәрнең эчтәлегенә буенча сорауларга җавап бирү, вакыйгаларның эзлеклелеген билгеләү. Шигърият (Р.Вәлиева, Ф.Яруллин, Ж. Дәрзаман, Йолдыз). Кеше һәм табигать бергәлеге. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы-шагыйрь өчен илһам чышмәсе булуга инандыру, шигърьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет.

Автор әсәрләрендә һәм халык авыз ижатында охшашлык. Чагыштыру, контраст, жанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Жанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодиясе (тавышны күтәрү, түбәнәйтү).

Текстларга гади анализ алымнары белән таныштыру; сәбәп һәм нәтижә бердәмлеген ачыклау.

Текстка һәм шәхси тәҗрибәгә нигезләнеп, текст турында үз фикеренчә әйтү. Дәрестән тыш аралашу вакытында сөйләм әдәбе нормаларынан тайпылмау. Сөйләмдә текстның төп фикерен чагылдыру. Фәнни-популяр һәм әдәби әсәрләрнең үзенчәлеген искә алып, укылган яки ишеткән текстның эчтәлеген төгәл сөйләп бирү.

Укымышлы ябалак янында

Әсәр геройларының эш-гамәлләренә эхлак кагыйдәләре нормаларынан чыгып бәя бирү. Туган ил, Ватан төшенчәсен аңлау, Россия халыклары мисалында әдәбиятта төрле милләт халыкларының туган илгә мэхәббәте турында күзаллау булдыру. Төрле халыкларның фольклорында тема, идея, геройларның охшашлыгы. Әсәр героеның портретын, характерын аның эш-гамәлләре һәм сөйләмә аша бирү. Туган тел әдәбиятын дөнья мәдәниятының өлеше буларак, эхлакый кыйммәтлекне һәм гореф гадәтләренә саклау күренеше буларак, халыкның милли-мәдәни кыйммәтлеген аңлау. Автор теленең кабатланмас матурлыгы. Халык авыз ижаты белән охшашлык (кабатланулар, вакыйгалар бергәлегә һ.б.)

Аю өнендә

Шигърият (Р.Миңнуллин). Шигъри әсәрләр белән беррәттән хикәяләр белән дә танышу (Ләбиб Лерон, Идрис Туктар). Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку). Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Эчтән укый белергә күнектерү. Чылбыр рәвешендә укыганда үз урынынны белеп, чират буенча уку. Укылган әсәргә анализ ясау күнекмәләре. Укучыларны тиз һәм йөгереке укырга гадәтләндерү. Укыганда орфоэпия нормаларын төгәл саклау, дәрәс тавыш төсмерләре (тавыш көче, темпы) белән укырга өйрәтү. Аңлап һәм сәнгатьле уку күнекмәләре булдыру. Укуга карата таләпләренә төгәл үтәү: кычкырып укуның дәрәслеге, сәнгатьлелеге, укуның тизлеге

Хыялда тудырган дөнья

Шигърият (Г.Тукай, Г.Афзал, Б.Рәхмәт, Ш.Галиев, Р.Вәлиева, Ф.Яруллин, Ж. Дәрзаман, Р.Фәйзуллин, Р.Харис, Р.Миңнуллин, Р.Корбан, М.Фәйзуллина, М.Шабәев, Н.Мадьяров, Л.Лерон, Н.Ахунов, Ф. Садриев, Р. Хафизова, Ф.Зыятдинов, Г. Юнысова, Л.Шәех).

Хикәя жанры Жанр үзенчәлеге: сурәтләнгән вакыйгаларның тормышчанлыгы; эхлакый проблемаларның актуальлеге; уйдормалар. Хикәянең төп мәгънәсе. Хикәя исеменең төп мәгънәгә туры килүе. Хикәя геройлары, аларның портретлары һәм характерының сөйләмнәре. Башкарган гамәлләре аша чагылышы. Авторның үз героена мөнәсәбәте.

Тексттан тиешле мәгълүматны таба белү. Фактлар, тасвирлау, өстәмә фикерләр белән тулыландырып уку.

Әдәби әсәр эчтәлеген сөйләүнең төрләрен (тулы, сайлап, кыскача – төп фикерне әйтү) үзләштерү.

Текстның эчтәлеген тулысынча сөйләү: бирелгән өзектәге төп фикерне ачыклау, кирәкле сүзләрен билгеләү, исем кушу, эпизодның эчтәлеген тулысынча сөйләү, һәрбер өлешнең һәм текстның төп фикерен билгеләү, һәр өлешкә һәм булаем текстка исем кушу, тексттагы жөмлөләренә атау, сорау жөмлә яки үзләре теләгән форма кулланып, план төзү. Язма сөйләм нормалары: эчтәлекнең әсәр исеменә туры килү (тема чагылышы, геройларның характеры, вакыйга барган урын).

Балалар өчен газета-журналлар

Дәрестән тыш эшчәнлекне оештыру: сыйныфтан тыш укыганны сөйләү, өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Фән буенча сүзлек эше, белемгә әдәбият, вакытлы матбугат: газета, журналлар белән эшләр, балалар вакытлы матбугаты белән танышу.

№	Өйрәнелә торган бүлек, дәрес темасы	Сәг.саны
Автор әсәрләре - 3 сәгать.		
1	Тылсымлы шигъри әкиятләр, аларда халык әкиятләре белән сюжет бәйләнеше, композиция үзенчәлеге. Г. Тукай “Су анасы”.	1
2	Автор әкиятләрендә, нәкъ халык әкиятләрендәгечә, вакыйгаларның кабатлануы, чылбыр рәвешендә тезелүе, аерым сүзләрнең ритмик кабатланып килүе. Г. Тукай “Кәжә белән сарык әкият”, “Кәжә белән Бүрә”. “Эш беткәч уйнарга ярый”, “Сабыйга”.	1
3	Г. Тукай “Эш беткәч уйнарга ярый”, “Сабыйга”.	1
Халык авыз ижаты әсәрләре - 1 сәгать.		
4	Хайваннар турында әкиятләр. Әкиятләр турында гомуми күзаллау. Әкиятләрнең тәрбияви роле. Батыр этәч” (татар халык әкият).	1
Автор әсәрләре - 1 сәгать.		
5	Автор теленең кабатланмас матурлыгы. Йолдыз “Кояшка җавап”.	1
Халык авыз ижаты әсәрләре - 10 сәгать.		
6	Геройларның характеры, аларның акыл-фигыльләре, һәрвакыт ярдәмчел, киң күңелле булуларына игътибар итү, ишарә ясау. Күчмә сюжетлар. “Этәч патша” (татар халык әкият).	1
7	Автор әкиятләре. Р. Бәшәр “Әкият сөйлә”.	1
8	Сурәтләнгән вакыйгаларга карата автор фикере (әсәр исеме, геройларга характеристика, автор бәяләмәсе). “Бүдәнә белән Төлкә”, (татар халык әкият).	1
9	Тормыш-көнкүреш әкиятләре. Тормыш-көнкүреш әкиятләренең килеп чыгышы. Әкиятләрдә проблемалар, үгет-нәсыйхәт, юмор хисе. “Аю белән Төлкә” (татар халык әкият).	1
10	Халык авыз ижаты турында гомуми күзаллау. Бишек җырлары, санамыш, табышмак, тизәйткеч, эндәшләр. Тизәйткечләр. Кл. тыш уку. С.Гаффарова “Песи малае Әнәс”.	1
11	Автор һәм халык әкиятләрендә сюжет-композиция охшашлыгы, яңа мәгънәви төсмерләр биерү. М.Гафури “Тавык белән Үрдәк”, “Тавык нигә суда йөзә алмый?”	1
12	Мәкальләр. Мәкальләр – халыкның тормыш тәҗрибәсеннән тупланган акыллы сүзләр. Мәкальләргә төрле ситуацияләрдә урынлы кулланыла белергә күнектөрү. Төрле халыкларның мәкальләре, аларның охшашлыгы. Әкият, мәсәл, хикәянең, иллюстрацияләргә эчтәлегенә туры килә торган мәкальләргә дәрәҗә сайлау.	1

	“Хәйләкәр керпе”, дуслык турында мәкальләр.	
13	Г. Юнысова “Керпе кайгысы”.	1
14	Тылсымлы әкиятләр. Тылсымлы дөньядагы предметлар, әкияти төсләр, тылсымлы булышчылар. “Төлчәчәк”, (татар халык әкияте).	1
15	Тылсымлы әкият геройлары. Тылсым дөньясы, булышчылар, тылсымлы предметлар, тылсымлы саннар (3, 7, 13, 40). “Өч кыз”(татар халык әкияте).	1
Әдәби жанрлар - 17 сәгать.		
16	Жанрлар турында гомуми күзаллау булдыру; хикәя, шигырь. Ш.Галиев “Җизни әкият”, А.Алиш “Бикбатыр белән Биккуркак”.	1
17	Шигырь. Ш.Галиев “Ник соң әле итек житмәде?”	1
18	Дөньяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып танып белү: шагыйрьнең матурлыкны тоя белергә өйрәтүе. Ш.Галиев “Котбетдин Мәргән”.	1
19	Хикәя. Хикәянең исеме. Ике образны чагыштырып сөйли белү. Әсәр геройларына карата үз фикереңне белдерү. Н.Исәнбәт “Мыраужан агай хәйләсе”.	1
20	Жанр үзенчәлеге: сурәтләнгән вакыйгаларның тормышчанлыгы, эхлак кануннарына туры килүе, уйлап табучанлык. Әсәр исемеңнең төп мәгънә, эчтәлек белән туры килүе. З.Мансур “Кырыска һәм малай”, Р.Миңнуллин “Черкиләр жыры”.	1
21	Хикәя геройлары, аларның портретлары, характеры, сөйләм һәм вакыйгалар аша чагылышы. Хикәя герое. Авторның геройга, вакыйгаларга, күренешләргә мөнәсәбәтен сиземли алу, үз фикереңне әйтә белү. Г.Вәлиева “Су әкият”.	1
22	Рифма белән танышу: аны сиземли, таба, куллана белергә күнектерү. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Йолдыз “Белмим”, Ф.Яруллин “Ике кеше”, Л.Лерон “Сараватта кем ята”, Л.Шәех “Ике “мин””.	1
23	Чагыштыру, контраст, жанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү. Р.Вәлиева “Замана баласы”, Г. Морат “Татар космонавты”.	1
24	Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү). Ф.Яруллин “Эшнең аның берни юк”, Л. Лерон “Үскәч”.	1
25	Авторларның ижат алымнары, тормышлары турында күзаллау булдыру. Диалогик һәм монологик сөйләмне үстерү. Ж.Дәрзаман “Солдат булдым”.	1
26	Төрле ел фасылларын чагыштырып, дөньяның күп төсле, формаларның күп төрле булуын аңларга ярдәм итү, матурлыкка тиешле хисләр белән җавап бирергә, оригиналь һәм стандарт булмаган фикерләргә кызыксыну уяту. Г.Тукай “Буран”, В. Нуриев “Җәйге кар”.	1
27	Шигырьләргә укыганда әдәби сурәтләнү чараларын (чагыштыру, жанландыру, каппа-каршылык, лексик һәм композицион кабатланулар) эзләп табу. Кыска шигырьләр. Япон шигырьләре.	1

28	Хикәяләрдә автор билгеләмәсе: герой портреты, катнашучы геройларга характеристика, пейзаж һәм интерьер сурәтләнеше, геройны чолгап алган тирәлек. Р.Вәлиева “Умырзаялар”, Р.Фәйзуллин “Язгы кәеф”, Р.Миңнуллин “Яз керде өебезгә”.	1
29	Хикәя жанрының үзенчәлекле якларын күзәтү: а) хикәяләрдә вакыйгалар агышы (әсәр героеның характерын ачыклау өчен кызыклы хәлләр); ә) герой характерының катлаулылыгы; б) вакыйга һәм хәлләрнең киеренкелеге; в) әсәрнең сәнгатьле теле.Э.Шәрифиллина “Алтын балык”.	1
30	Л.Леррон “И ямьле дә соң дөнья!”	1
31	“Музей йорты”	1
32	Әсәрдә берничә сюжет сызыгы белән вакыйгалар бирелеше, геройларның кичерешләре, жинүләре. И.Туктар “Урман букеты”.	1
Библиографик культура - 10 сәгать.		
33	Дәрәсләктә жинел генә ориентлашырга өйрәтү: эчтәлектән кирәкле әсәрне тиз генә эзләп таба белү. Р.Миңнуллин “Чыршы әйләнәсендә”.	1
34	Кече яшьтәге мәктәп баласының дәрәстән тыш эшчәнлеген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Р. Харис “Төсле рәсем”, А. Юнысова “Телевизор”.	1
35	Фән буенча сүзлек, белешмә әдәбият, вакытлы матбугат белән эшләү. Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру.Матурлык турында шигырьләр.Ш. Галиев “Яңа фотоаппарат”,Ф.Садриев “Тәжрибә”.	1
36	Теге яки бу язучы, шагыйрь ижатын өйрәнгәннән соң, аның әсәрләреннән нәни жьентыклар төзү. Р.Миңнуллин “Рәсем”, Р.Сарби “Рәсем”, Г. Мингалим “Кызык рәсем”.	1
37	Китапханәләрдән файдалана белү осталыгын үстерү, тәкъдим ителгән исемлек буенча китаплар сайлый белергә өйрәтү. “Музей йорты”на сәяхәт. Р.Миңнуллин “Ак кыш”.	1
38	Әдәби китапларда жиңел ориентлашу. Китап ахырында бирелгән эчтәлек белән эшләү. Китапның элементлары: титул бите, аннотация, китапның рәссам-бизәүчеләре турында өйрәнүне дәвам итү. Г.Юнысова “Күзләр”, Г.Гыйльманов “Күңел күзе”, Ф. Тарханова “Диана төше”.	1
39	Мәгънәсе аңлашылмаган яисә авыр язылышлы сүзләргә сүзлекләрдән таба белергә өйрәтү. Н.Арсланов “Сезнеке”, Р. Миңнуллин “Ай нәрсәгә охшаган?”, Р. Миңнуллин “Беркемгә дә охшамаган”.	1
40	Язучы, шагыйрьләр турында чыгышлар ясау. Китапханәдә ориентлашу. М. Шабәев “Идел суы”, М. Әгъләмов “Ямь-яшел”.	1
41	Аңлап һәм сәнгатьле уку күнекмәләрен үстерү. Телдән һәм язма сөйләм күнегүләре. М. Мәдьяров “Үз шәүләсен куркыткан”, З. Минһажева “Су иясе”, Н.Мадьяров “Өйгә керә алмады”.	1
42	Аралашу культурасын ныгыту. Темага карата, әсәр буенча үз фикерләренне төгәл әйтә белү. Ф.Садриев “Боз өстендә”.	1
Уку, сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру - 16 сәгать.		
43	Укучыларны тиз һәм йөгәрек укырга гадәтләндерү. Укыганда орфоэпия нормаларын төгәл саклау, дәрәс тавыш төсмерләре (тавыш көче, темпы) белән укырга өйрәтү.	1

	Г.Шаһи “Тамчы”, Ф.Зиятдинов “Тәрәзәләр”.	
44	Аңлап һәм сәнгатьле уку күнекмәләре булдыру. Укуга карата таләпләрне төгәл үтәү: кычкырып укуның дәрәслеге, сәнгатьлелеге, укуның тизлеге. Р.Фәйзуллин “Бинокль”, Г.Тукай “Карлыгач”, Н. Арсланов “Карлыгач”.	1
45	Тавыш төсмерләре – интонация, тон, тавыш көче, темп, пауза, логик басым, сүзсез мимика, хәрәкәтләрне бирү күнекмәләре. Р.Хафизова “Күнел күзе”.	1
46	Юмористик һәм житди характердагы әсәрләрне кычкырып, яттан укыганда эмоциональ характерын чагылдыру. Ж.Дәрзаман “Балык тотты”, Б.Рәхмәт “Гөлийөзем белән чебен”.	1
47	Текстларны анализлаганда сәнгатьлелек чараларын табарга күнектөрү. Ф.Зиятдинов. “Карга белән шөпшә”, Л.Лерон “Керән”, Ш.Галиев “Сизгер суган”.	1
48	Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку). Ж. Дәрзаман “Күбәләк”, “Музей йорты”на сәяхәт, А. Нигъматуллин “Кар”, Г. Ибраһимов “Кар ява”, А. Әхмәт “Кышкы матурлык”.	1
49	Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Р. Миңнуллин “Кем соң минем әби”, Л. Шәех “Картлар нигә шартлар?”, Ф. Зиятдинова “Өебезнең кояшы”, З. Насыбуллин “Тик бер нәрсәне белми”.	1
50	Эчтән укый белергә күнектөрү. Укылган әсәргә анализ ясау күнекмәләре. Ә.Моталлапов “Кечкенә дә төш кенә”.	1
51	Р.Миңнуллин “Йорт агачлары”, Р. Бәшәр “Иске өй”.	1
52	Укылган әсәргә анализ ясау күнекмәләре. Г.Тукай “Бу кайчак була”, Г. Афзал “Беренче кар”, Р.Корбан “Ел фасыллары”, Ф. Яруллин “Яз”, Л. Лерон “Яз”.	1
53	Р.Миңнуллин “Төрле кешеләр була”, “Юкка малай булганмын”, В. Хәйруллина “Миңа охшаган малай”.	1
54	Р.Вәлиева “Шатлык кызы”, М. Жәлил “Бер шигыр”.	1
55	Р. Миңнуллин. “Малайлар сөйләшә”, Г. Морат “Мультфильмнар карыйбыз”.	1
56	Балалар журналлары.	1
57	Балалар газеталары.	1
58	“Серле ачкыч”. Мәктәп клубы, Ш. Галиев “Тынлык”.	1
Автор әсәрләре - 10 сәгать.		
59	Г. Морат “Табигать белеме”. Г. Хәсәнов “Имән коргасы”, Р. Вәлиева “Урманда бәйрәм булган”, Ш. Галиев “Үсә урман”.	1
60	Р. Мингалим “Якты тәрәзә каршында”.	1
61	Ә. Еники “Кышкы урман”, Йолдыз “Бәхетле агач”, И Туктар “Кышкы урман”.	1

62	Ф. Сафин “Якты күл сагышы”, М. Фәйзуллина “Агачлар да күлмәк алыштыра”, Р. Газизов “Ял көнендә”, Йолдыз “Салават күпере”.	1
63	Л. Лерон “Тишек Хәтер”, Р. Мингалим “Кызык нәрсә”, В. Нуриев “Шүрәле”.	1
64	М. Галиева “Көзгә каршында”, М. Шабаев “Зәңгәр песи”, Р. Вәлиева “Ак песи”.	1
65	Э. Шәрифиллина “Оттырды”, Л. Лерон “Тажәеп хәлләр”, Йолдыз “Ялган хакында”. Еллыкны йомгаклау буенча тест биремнәре.	1
66	Г. Мөхәммәтшин “Көчле булсам”, М. Галиев “Тамаша”, Ф. Яруллин “Композитор чыпчыклар”, Л. Лерон “Камилнең көләсе килә”.	1
67	Р. Вәлиева “Яңа көрәк”.	1
68	Р. Корбан “Кояш – безнең дустаныбыз.”, Йолдыз “Матурлык”.	1

УКЫТУНЫҢ ӨЧЕНЧЕ ЕЛЫ

УКУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӨЛЕГЕ

Күзәтәбез һәм тәэсирләр уртаклашабыз

Шигърият. Б. Рәхмәт. “Иң күнелле чак”. “Музей йорты”на сәяхәт. И. Грабарь “Сентябрь кары”.

Дөнъяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. М. Галиев “Жиләктән кайтканда”. “Музей йорты”на сәяхәт. Г. Эйдинов “Мастерской тәрәзәсе”.

Б. Рахимова. “Шук болытлар, батыр жил, якты кояш” Р. Корбан. “Көз нигә моңая?”.

Мәсәл жанрлары турында күзаллау. (Мәсәл – автор әсәрләре, хайваннар турында әкиятләр һәм фольклор дөнъясы байлыгы). Л. Лерон. “Яңгырның ял көне”. “Музей йорты”на сәяхәт. Ф. Васильев. “Яңгыр алдыннан”.

Р. Мингалим. “Август каеннары”. З. Т. уфайлова. “Яфрак ява”. Кереш контроль эш.

Фольклор әсәрләренең жанр төрлелеге (әйләнмәле әкият, хайваннар турында әкият, көнкүреш әкиятләре, тылсымлы әкиятләр; кече фольклор төрләре: табышмаклар, санамышлар, әйтемнәр, бишек җырлары һ.б.). Ф. Хөсни “Яфрак коелганда”. “Музей йорты”на сәяхәт. И. Остроухов “Алтын көз”.

Кече яштәге мәктәп баласының дәрәсләктән тыш эшчәнлеген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. М. Мазунов “Карап торам”. Г. Хасанов “Кыр казы”. “Музей йорты”на сәяхәт. “Казлар” картинасы.

Хикәя жанры турында күзаллау формалаштыру. Терәк сүзләр, модель, схемаларга таянып, текстны кабат күздән кичерү. Эчтәлекне тулысынча һәм кыскача сөйләү (төп фикерне билгеләү).

Укылган әсәрнең давамы буларак, телдән сочинение, рәсем яки бирелгән тема буенча кечкенә хикәя төзү.

Г. Бәширов “Ана каз белән ата каз һәм аларның уникаль бәбкәсе”.

Хикәя геройлары, аларның портреты һәм характер үзенчәлекләренә башкарган гамәлләр аша чагылышы. Геройларга чагыштырма характеристика. Г. Остер “Серне ачты”

Н.Сладков “Күзалдавычлар”. Р.Әхмәт “Сыкы”. “Музей йорты”на сәяхәт. “Февраль зәңгәрлеге”, “Кышкы зәңгәрлек” картиналары. Фольклор әсәрләр турында күзаллау булдыру. Фольклор әсәрләрнең жанр төрлелеге (әйләнмәле әкият, хайваннар турында әкият, көнкүреш әкиятләре, тылсымлы әкиятләр; кече фольклор төрләре: табышмаклар, санамышлар, әйтемнәр, бишек җырлары һ.б.).

Сөйләм барышында әйтелгән фикерне аңлау, ишеткән әсәрнең эчтәлегенә буенча сорауларга җавап бирү, вакыйгаларның эзлеклелеген билгеләү, сөйләмдә куелган максатны аңлай алу, дәрәҗә, фәнни яктан танып-белү, әдәби әсәрләрне тыңлаганнан соң сораулар куя белү таләп ителә.

Н.Сладков “Кем остарак?”. Р.Корбан “Мәктәпкә озату бәйрәме”.

“Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы. Г.Пушкин “Кыш”. Г.Рәхим “Безнең тауда”. “Музей йорты”на сәяхәт. Р.Шәмсетдинов “Ботинкалар”. Халык авыз иҗаты грамотага, туган телгә өйрәтү өчен материал буларак киң кулланыла. Татар халык иҗаты һәм халык авыз иҗатының кечкенә фольклор жанрлары турында укучыларның белемнәрен системалаштыру.

Кеше һәм табигать бергәлеген. Әйләнә-тирә дөнья матурлыгының шагыйрь өчен илһам чышмасы булуын инандыру. Кеше һәм табигать бергәлеген.

Н.Әхмәдиев “Чишмәгә суга барам”. Мәсәл жанрлары турында күзаллау. (Мәсәл – автор әсәрләре, хайваннар турында әкиятләр һәм фольклор дөньясы байлыгы).

Автор әсәрләрендә һәм халык авыз иҗатында охшашлык. Автор әдәбияты: хикәя жанрлары һәм әдәби әкиятләр, автор поэзиясе. Н. Гыймәтдинова “Сарбай”. Автор әдәбияты: хикәя жанрлары һәм әдәби әкиятләр, автор поэзиясе. Шигъри текстларның үзенчәлекләре (ритм, рифма).

Чагыштырулар серенә төшенәбез

Хайваннар турында әкиятләр.Әфган халык әкиятен: “Иң яхшы дару”. Уйгур халык әкиятен: “Тылсымлы китмән”.Халык авыз иҗатының бер төре булган һәм жир йөзгә барлык милләтләрдә дә яшәп килүче, буыннан буыннарга күчеп йөри торган хайваннар турындагы әкиятләргә карата гомуми күзаллау булдыру

Әкиятнең гасырлар давамында үсеше. Борынгы әкиятләрдә геройның аңы, хәйләгә осталыгына дан җырлана. Ә әкияти вакыйгалар исә үз эченә геройның изге эшләрен, аның сәләтен, киң күңеллеген күрсәтүгә максат итеп куя. Йөрәмсәк әкиятләр турында күзаллау булдыру.

Инглиз халык әкиятен: “Көрән төстәге пингвин баласы”

Россиядә яшәүче төрле милләт халыкларының авыз иҗаты әсәрләре.

Фольклор әсәрләреннән әкиятләргә вакыт тасмасында күрсәтү (бик борынгы, борынгы, әкияти вакыйгалар).

Монгол халык әкиятен: “Өтәч таңда нигә кычкыра?”

Халык авыз иҗаты әсәрләренә гомумкешелек эхлак кагыйдәләрен һәм кешеләрнең үзара мөнәсәбәтләрен күрсәтүгә ачыклау.

Фольклор әсәрләре нигезендә милли этикет үзенчәлекләре белән таныштыру.

Манси халык әкиятен “Куяның колагы нигә озын?”

Әсәр геройларының эш-гамәлләренә эхлак кагыйдәләре нормаларыннан чыгып бәя бирү. Төрле халыкларның фольклорында тема, идея, геройларның охшашлыгы. Кече фольклор жанрларын практик үзләштерү (табышмак, санамыш, бишек җырлары), үз текст иҗат итү һәм кирәкле мимикалар ярдәмендә аны сәхнәләштерү. Үз кичерешләренә телдән һәм язмага уртаклашу (сөйләм һәм инша формасында)

Кабардин халык әкиятен “Җәнлекләр патшасы”.

Укучы - тыңлаучыга табигый көчләрнең серен, әкият геройларының серле тормыш агышын күрсәтү.

Венгр халык әкиятен “Комсызлык бәласе”. Африка негрлары әкиятен “Сырны ничек бүлгәннәр?”

Кешеләрнең хыялларын аңларга тырышабыз

Фольклор эсәрләреннән автор ижатына күчү. Л.Лерон “Хыял”. Йолдыз “Антенналы бәрәңгә”. Зур булмаган күләмдәге текстны мөстәкыйль укый белү, өйрәнелә торган текстта кирәкле мәгълүматны табарга өйрәнү. Шулай ук сүзлекләрдән кирәкле мәгълүматны табу һәм таләп ителгән информацияне аерып ала белү.

Хикәя геройларының характерында тормыштан алынган вакыйгаларны чагылдырып сөйләү. Геройның характерын билгели белү (аның сүзле портреты, эш-гамәлләре, сөйләм әдәбе, автор мөнәсәбәте аша), геройның характер үсешен вакыт аралыгында күзәтү, берничә геройның гамәлләренә чагыштырма анализ ясау. Әкият һәм хикәя жанрының үзгәлегә турында күзаллау формалаштыру. Л.Лерон “Мәче малае Шукбай” 1,2 бүлекләр.

Уйдырма, әкиятләр, хикәяләрне чагыштыру. Китап типларын ачыклау: эсәр, җыентык, сайланма эсәр, вакытлы матбугат, белешмәлекләр (сүзлек, энциклопедия). Лирик һәм прозаик текстларда автор кичерешләрен һәм позицияләрен табу

Л.Лерон “Шукбай балык тотта”. “Хат”.

Бүгенге көн язучылары, шагыйрьләренң актуальлегә. Текст белән эшләү нәтижәсендә төрле сюжет сызыкларын аера белү, геройларның характерын, вакыйгалар үсешен, сәбәпләренң бәйләлеген билгеләү, үзәкнең фикереңне белдерү, авторның әйтергә теләгән фикерен аңлау, текстның төп фикерен ачыклау.

Р.Файзуллин “Тугайда”. А.Әхмәтҗалиева “Болытта җиләк үсә”

Жөмлөләрне укыганда тыныш билгеләрен интонация белән аера белү. Төрле төрдәге һәм типтагы текстларның мәгънә үзгәрчәкләрен аңлау, аларны интонация ярдәмендә бирү. Фән буенча сүзлек, белешмә әдәбият, вакытлы матбугат белән эшләү. Төрле җыентыклар төзүгә өйрәнү.

А. Гыйләҗев “Суык”.

Төрле эсәрдәге охшаш ситуацияләрне, геройларны табу, чагыштыру. Китапта бирелгән мәгълүмат төрән ачыклау: фәнни, әдәби (тышкы билгеләренә һәм анда бирелгән белешмә-иллюстратив материал).

А.Алланазаров “Дустымны эзлим”

Сәнгатьле уку, текстның эчтәлеген сөйләү һәм язу, сочинение язу, эсәр темага телдән яки язма рәвештә текст эсәрләү, картиналар белән эшләү, эсәргә нигезләп инсценировка эшләү, рольләргә бүлөп уку, уен кебек эш төрләрен куллану күз алдында тотыла.

Р.Гыйззәтуллин “Батырлык”. Г.Рәхим “Иске самовыр торбасы”

Ярату турында

Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку). Р.Вәлиев “Барысын да яратам”. Ш.Маннур “Яратам”. Р.Вәлиев “Чыпчык”.

Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Чылбыр рәвешендә укыганда, үз урынынңы белеп, чират буенча уку. А.Гыймадиев “Шәмси мажаралары”

Яшь үзгәрчәкләренә туры килгән күләмдәге һәм жанрдагы эсәрләрне эчтән укыганда мәгънәсен аңлап җиткерү. В.Нуриев “Кем катырак суга?”. “Музей йорты”на сәяхәт. Б.Кустадиев “Идел. Салават күперә”. Р.Вәлиева “Яңгыр белән Кояш”.

Уку төрләрен билгели белү (өйрәнү, танышу, карап чыгу, сайлап уку).

Г.Сабитов “Тәүге шатлык”.

Китапта бирелгән мәгълүмат төрән ачыклау: фәнни, әдәби (тышкы билгеләренә һәм анда бирелгән белешмә-иллюстратив материал).

Н.Гыймәтдинова “Болын патшасы”. “Музей йорты”на сәяхәт. Ф.Халиков “Гаилә портреты”

Зур булмаган күләмдәге текстны мөстәкыйль укый белү, өйрәнелә торган текстта кирәкле мәгълүматны табарга өйрәнү. Шулай ук сүзлекләрдән кирәкле мәгълүматны табу һәм таләп ителгән информацияне аерып ала белү.

А.Әхмәтҗалиева “Безнең чышмә”. “Музей йорты”на сәяхәт. Ф. Әминов “Су буе”.

Китап типларын ачыклау: эсәр, җыентык, сайланма эсәр, вакытлы матбугат, белешмәлекләр (сүзлек, энциклопедия). Г.Бәширов “Беренче кар”

Укылган эсәргә анализ ясау. М.Мазунов “Яңа карлар ява”. И.Солтан “Кар ник шыгырдый?”
 Р.Миңнуллин “Кар бәйрәме”. “Музей йорты”на сәяхәт. “Тылсымлы кыш”. “Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы.
 Хикмәтле тормыш тәҗрибәсе туплыйбыз
 Мәсәл жанрының килеп чыгышы, үсеше. Хикәя, шигырь, мәсәл жанрлары турында гомуми күзаллаулар, төзелеш үзенчәлекләре, сәнгати чаралары.
 Бөтен дөньяга танылган мәсәлчеләр.
 Эзоп. “Давыл белән Кояш”. Г.Тукай “Жил илә кояш”.
 Әдәби жанрлар һәм төрләре булган текстлар белән эш. Текстны автор эсәрләре яки фольклор эсәре булуын билгеләү. Текстта жанр үзенчәлекләрен аңлау (тылсымлы әкиятләр, күңелсез әкиятләр, хикәя, бишек җырлары, гимн). Н.Исәнбәт “Ябалак белән чыпчык”. Татар халык әкиятә: “Ябалак белән чыпчык”
 Мәсәл жанры. Мәсәлләрнең ике өлештән: хикәяләү (вакыйга) һәм моральдән (нәтиҗә, тәрбияви аңлату) торып аңлату. Т.Яхин “Карга белән Төлкә”. Ф.Яхин “Сыр бәләсе”. Г.Шамуков “Карга белән Төлкә”.
 Мәкальләр – ул борынгылар сүзе, аталар сүзе, картлар сүзе, тәҗрибә һәм хикмәт җимеше, хәтердә саклануыга тиешле хәзинә, халыкның күмәк фикере. В.Радлов “ Карганың хәйләсе”. Л.Толстой “Зирәк чәүкә”. К.Насыри “Комсыз эт”.
 Тормыш кагыйдәсе, сүзгә дәлил, тормышта киңәш. “Мәкаль” сүзе гарәп теленнән алынган, “урынлы сүз яки тиешле урында әйтелгән сүз“ дигән мәгънәне аңлатуын төшендерү. Ә.Исхак “Карт Имән белән яшә егет”. М.Гафури “Ике чебен”
 Фәнни-популяр һәм сәнгати текстлар арасындагы аерманы аңлау. Текстның фәнни-популяр яки сәнгати текстларка туры килүен исбатлау. Мәсәлдәге хикәяләү өлешенең әкиятләрдән килеп чыгуына басым ясау. Мәсәлләрне мораль өлешенең мәкальләр белән охшашлыгы. Г.Тукай “Төлкә һәм йөзем җимеше”. Төлкә белән виноград”.
 Поэтик һәм прозаитик текстларны аера белү. Теләсә нинди текста автор фикерен (укытучы ярдәме белән), шулай ук лирик шигырьләрдә геройның борчылуын реконструкцияли белү.
 Төрле халык мәкальләре. Мәкальләре сөйләмдә, мәсәлләрдә урынлы куллану.
 Г.Тукай “Аккош, Чуртан һәм Кыскач”. И.Крылов “Аккош, Чуртан һәм Кыскач”.
 Көлкә серләрен эзлибез
 Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет, контраст.
 Ш.Галиев “Иншаның файдасы”. “Сүзләре һәм үзләре”.
 Поэтик форманың кайбер әһәмиятле үзенчәлекләре белән таныштыру.
 Р.Вәлиева “Көчле укучы”. К.Тәңрекулиев “Эшчән”, “Гельды”
 Махсус терминнар кулланмыйча гына, парлы һәм аралаш рифмаларның дәрәҗә яңгырашын, эчтәлеккә йогынтысын бәяләү. Рифмаларның чиратлашуы аша “ритм” төшенчәсе дә бирү. И.Юзеев “Хатасыз ничек язарга?”. Р.Миңнуллин “Хаталар өстендә эшләү”.
 Сүзлек белән эш (туры, күчәрелмә, күпмәгънәле сүзләре аерып алу), укучыларның сүзлек байлыгын максатчан тулыландыра бару.
 Р.Фәйзуллин “Ничек яхшы булырга?”. Йолдыз “Ике җаваплы табышмак”.
 Укыганда орфоэпик һәм интонацион нормаларны саклау.
 Г.Морат “Тиргиләр”. З.Туфайлова “Трай”. Р.Валиев “Минекә”
 Герой ничек туа?
 Сәнгатьнең бер төре буларак әдәби укуны кузаллау.
 Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм методикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү).

Төрле әсәрдәге охшаш ситуацияләрне, геройларны табу, чагыштыру. Ф.Яруллин “Тылсымлы ачкыч”. Р.Мингалим “Уйларга кирәк”.
 Рәссам, язучы һәм композиторларның үзенчәлекләрен чагыштыру. Төрле сәнгать төренә караган әсәрләрне чагыштыру.
 Сәнгатьлелек тудыру чараларын кулланып, бирелгән тексттагы геройга характеристика бирү. Әсәрдән геройны һәм вакыйгаларны характерлаган сүзләрне табу. Авторның үз героена мөнәсәбәте. Геройларга чагыштырма характеристика.
 Ф. Яруллин “Тылсымлы ачкыч”. Р.Харис “Берсе калсын иде”.
 Бирелгән өзек эчтәлеген сайлап сөйләү: геройга характеристика бирү (кирәкле сүзләрне тексттан сайлау), вакыйга буенча урынны сурәтләү (урынны сурәтләгән сүзләр, сүзтезмәләрне тексттан алып).
 Терәк сүзләр, модель, схемаларга таянып, текстны кабат күздән кичерү. Эчтәлекне тулысынча һәм кыскача сөйләү (төп фикерне билгеләү).
 Ф. Яруллин “Тылсымлы ачкыч”. Р.Вәлиева “Кышкы ямь”. “Музей йорты”на сәяхәт.
 Укылган әсәрнең давамы буларак, телдән сочинение, рәсем яки бирелгән тема буенча кечкенә хикәя төзү.
 Әдәби әсәр, әдәби образ, сүз сәнгате, автор (сөйләүче), сюжет, тема; әсәр герое: портреты, сөйләмә, эш-гамәлләре, фикерләре; авторның әсәр героена мөнәсәбәте төшенчәләрен аңлату.
 Ф. Яруллин “Тылсымлы ачкыч”. Йолдыз “Белмәгән белми”.
 Телнең сурәтләү чараларын кулланып, мөстәкыйль рәвештә текстны күз алдына китерү. Сәнгатьлелек тудыру чараларын кулланып, бирелгән тексттагы геройга характеристика бирү.
 М.Мирза “Язның тәүге көннәре”. “Музей йорты”на сәяхәт.
 Әсәрдән геройны һәм вакыйгаларны характерлаган сүзләрне табу. Бирелгән өзек эчтәлеген сайлап сөйләү: геройга характеристика бирү (кирәкле сүзләрне тексттан сайлау), вакыйга буенча урынны сурәтләү (урынны сурәтләгән сүзләр, сүзтезмәләрне тексттан алып). Г.Хәсәнов “Май”. Ә.Рәшит “Яшенле яңгыр”.
 Әсәрдән геройны һәм вакыйгаларны характерлаган сүзләрне табу. Бирелгән өзек эчтәлеген сайлап сөйләү: геройга характеристика бирү (кирәкле сүзләрне тексттан сайлау), вакыйга буенча урынны сурәтләү (урынны сурәтләгән сүзләр, сүзтезмәләрне тексттан алып).
 Г.Хәсәнов “Май”.
 Телнең сурәтләү чараларын кулланып, мөстәкыйль рәвештә текстны күз алдына китерү. Сәнгатьлелек тудыру чараларын кулланып, бирелгән тексттагы геройга характеристика бирү. Г.Хәсәнов “Май”.
 Төрле әсәрдәге охшаш ситуацияләрне, геройларны табу, чагыштыру Г.Хәсәнов “Май”.
 Үткәннәр белән хәзергене чагыштырабыз
 Язма сөйләмдә телнең сәнгати сурәтләү чараларын: синоним, антоним, чагыштыруларны куллана белү.
 Р.Фәйзуллин “Ончым син!”
 Шәхси үсештә туган телдә укуның мөһимлеген аңлау; дөньяны күзаллауны, милли тарихны һәм мәдәниятны, башлангыч этикетны күзаллауны, мәрхәмәтлелекне һәм явызлыкны, эхлаклелекне формалаштыру. Л.Шагыйрьҗан “Сөембикә манарасы”. “Музей йорты”на сәяхәт.
 Кызыксындырган әдәбиятны мөстәкыйль сайлый алу.
 М.Мирза “Без бабайсыз үстек”. “Музей йорты”на сәяхәт.
 Өстәмә мәгълүмат алу һәм аңлау өчен белешмә чыганаclarдан файдалану.
 “Музей йорты”на сәяхәт. Е. Николаевна Хилкова “Матюниналар портреты” картинасы.
 Ф.Кәрим “Ант”, “Ватаным өчен”.
 М.Жәлил “Кичер, илем!”.

Мәкаль жанры. В. Нуруллин “Бүреләр, үгез һәм без”. “Музей йорты”на сәяхәт.
 Мәжбүри арадаш аттестация.
 Г. Ахунов “Канатлар кая илтә?”. Мәкальләр. “Музей йорты”на сәяхәт.
 И. Юзеев “Матурлыкны гына алып кит”. “Музей йорты”на сәяхәт.
 Г. Бәширов “Безнең Татарстан”

Тематик планлаштыру

№	Өйрәнелә торган бүлек, дәрес темасы	Сәгать саны
Халык авыз ижаты әсәрләре.- 1сәг .		
1.	Китапның өч элементы. Китап белән танышу. Татарстан Республикасы символикасы. Төрле халык мәкальләре. Татарстан гимны. Әкият геройларының тылсым дөньясында сәяхәт итүе, сынаулар аша үтүе, явыз көчләрне җиңүе, гаделлекнең тантана итүе.	1
Әдәби жанрлар.- 6 сәг.		
2.	Б.Рәхмәт. “Иң күңелле чак”. И.Грабарь “Сентябрь кары”. Музыка: “Тын бакчада”(Ә.Ерикәй сүз., татар халык көе) Р.Вәлиева “Жәй белән бала”. Шигырьдәге чагыштыру, сынландыру, эпитет. Кеше һәм табигать бергәлегә.	1
3.	Чагыштыру, контраст, жанландыру кебек гади әдәби алымнары. М.Галиев ”Җиләктән кайтканда”. Г.Әйдинов. “Мастерской тәрәзәсе”. Музыка: ”Таң атканда”(С.Хәким сүз., татар халык көе)	1
4.	Б.Рәхимова. “Шук болытлар, батыр җил, якты кояш”. Р.Корбан “Көз нигә моңа?” Р.Вәлиева “Яңгыр, яу!” жыры.	1
5.	Шагыйрьләр иҗат иткән дөнья белән чынбарлык арасындагы охшаш һәм аермалы яклары. Л.Лерон. “Яңгырның ял көне”, Р.Вәлиева “Китмә әле, берәз тор”, М.Әлимбаев. “Салават күпере”, М.Жәлил “Яңгыр” шигырьләре.	1
6.	Р.Мингалим. “Август каеннары”. З.Туфайлова. “Яфрак ява”. Ш.Маннур “Көзгә урманда”. Диалогик һәм монологик сөйләм.	1
7.	Әдәби сурәтләү чаралары (чагыштыру, жанландыру, капма-каршылык, лексик һәм композицион кабатланулар) Ф.Хөсни “Сайланма әсәрләр”, К.Тәхау. “Табигать мизгелләре” китабы, “Көзгә урман.	1
Автор әсәрләре. - 2сәг.		
8.	Интонация, темп, тон төшенчәләре. М.Мазунов “Карап торам”. Г.Хәсәнов “Кыр казы”. “Казлар” картинасы.	1
9.	Автор теленең кабатланмас матурлыгы. Г.Бәширов “Ана каз белән ата каз һәм аларның уникаль бәбкәсе” Н.Гыйматдинова. Казлар.	1
Әдәби жанрлар.- 5 сәг.		
10.	Жанрлар турында гомуми күзаллау: хикәя, шигырь.	1

	Г.Остер. “Серне ачты”. В.Хәйруллина “Тәрбияче попугай”. Хикәя геройлары, аларның портретлары, характеры, сөйләм һәм вакыйгалар аша чагылышы.	
11.	Хикәя герое. Авторның геройга, вакыйгаларга, күренешләргә мөнәсәбәте. Н.Сладков “Күзалдавычлар”. Р.Әхмәт. “Сыкы”, “Февраль зәңгәрлегә”, “Кышкы зәңгәрлек” картиналары	1
12.	Хикәянең исеме. Ике образны чагыштыру. Н.Сладков .”Кем остарак?” Р.Корбан “Мәктәпкә озату бәйрәме”.	1
13.	Г.Паушкин “Кыш”, Г.Рәхим “Безнең тауда” -матурлыкны бергәләп күрәп аңлашабыз.	1
14.	Әсәр геройларына карата үз фикереңне белдерү. Н.Әхмәдиев. “Чишмәгә суга барам”, Н.Гыйматдинова. “Сарбай”.	1
Халык авыз ижаты әсәрләре.- 6 сәг.		
15.	Дөнья халыклары әкиятләре. Әйләнмәле һәм чылбыр әкиятләре. Әфган халык әкиятә:”Иң яхшы дару”. Уйгур халык әкиятә:”Тылсымлы китмән”. Сюжет куелышы.	1
16.	Татар халкының хайваннар турындагы әкиятләрендә төп герой, аның характеры. “Көрән төстәге пингвин баласы” Инглиз халык әкиятә. Э.Шәрифиллина”Әкият кайда?”	1
17.	Күчмә сюжетлар. Охшашлык. Монгол халык әкиятә:”Өтәч таңда нигә кычкыра”. Алман халык әкиятә:”Сандугач белән Аю”. Төрле халыкларның мәкальләре, аларның охшашлыгы.	1
18.	Мәкальләр – халыкның тормыш тәҗрибәсеннән тупланган акыллы сүзләр. Манси халык әкиятә.”Куяның колагы нигә озын?” Эстон халык әкиятә.”Куяның ирене ни гә ярык?” Тылсымлы әкиятләрнең төзелеш үзенчәлегә (вакыйгаларның чылбыр рәвешендә үрелеп баруы, кабатлаулар).	1
19.	Тылсымлы әкиятләрдән аермалы яклары. Әкиятләрдә проблемалар, үгет-нәсыйхәт, юмор хисе. Кабардин халык әкиятә: “Жәнлекләр патшасы”. Латыш халык әкиятә:”Шайтанга ничә яш?”	1
20.	Йөрәмсәк әкиятләр төшенчә. Венгр халык әкиятә: ”Комсызлык бәласы”. Африка негрлары әкиятә: ”Сырны ничек бүлгәннәр?” Литва халык әкиятә: ”Итәгәтләр мәче”. Тылсымлы әкият геройлары.	1
Әдәби жанрлар.- 10 сәг.		
21.	Л. Лерон “Хыял”, “Хыяллы Акбай”. Йолдыз “Антенналы бәрәңгә”, Ш.Маннур “Көзгә урманда”. Шигырьдәге сынландыру.	1
22.	Геройларга чагыштырмача характеристика. Л.Лерон.”Мәче малае Шукбай”1,2 бүлекләр.	1
23.	Жанр үзенчәлегә: сурәтләнгән вакыйгаларның тормышчанлыгы, әхлак кануннарына туры килүе, уйлап табучанлык. Л.Лерон “Шукбай балык тотта”, “Хат”.	1
24.	Жанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү). Р.Фәйзуллин. “Тугайда”. А.Әхмәтгалиев “Болытта жылкы үсә”.	1
25.	А.Гыйләжев “Суык”, А. Алланазаров “Кыш кайчан була”. Шигырьдәге эпитет.	1
26.	А.Алланазаров.”Дустымны эзлим”. В.Хәйруллина”Кем буламын?”. Шигырьдәге эпитет.	1

27.	Хикәя жанрының үзенчәлекле якларын күзәтү: а) хикәяләрдә вакыйгалар агышы (әсәр героеның характерын ачыклау өчен кызыклы хәлләр); ә) герой характерының катлаулылыгы; б) вакыйга һәм хәлләрнең киеренкелеге; в) әсәрнең сәнгатьле теле. Р.Гыйззәтуллин.”Батырлык”, Г.Рәхим “Иске самовар торбасы”.	1
28.	Р.Вәлиев. “Барысын да яратам”, Ш.Маннур “Яратам”, Р.Вәлиев “Чыпчык”.	1
29.	Әсәр геройларының сөйләм үзенчәлекләрен билгеләү, аларның эш-гамәлләрен, тирә-якка, дөньяга карашларын чагыштырып карау, үзенң һәм авторның геройга мөнәсәбәтен ачыклау. А.Гыймадиев.”Шәмси мажаралары”. Вакыт тасмасы.	1
30.	В. Нуриев “Кем катырак суга?” Р. Вәлиева “Яңгыр белән кояш”.	1
Библиографик культура. - 4 сәг.		
31.	Г.Сабитов “Тәүгә шатлык”.	1
32.	Китапны саклап тоту күнекмәләре . Н.Гыйматдинова “Болын патшасы”.	1
33.	А. Әхмәтгалиева “Безнең чишмә”.	1
34.	Г.Бәширов. “Беренче кар”.	1
Әдәби жанрлар.- 2 сәг.		
35.	М. Мазунов “Яңа карлар ява”.	1
36.	Р.Миннуллин ”Кар бәйрәме”.	1
Мәсәлләр. -7 сәг.		
37.	Мәсәлләрнең ике өлештән – сюжеттан һәм моральдән (үгет-нәсыйхәт, әдәп-әхлак кагыйдәләре) торуы. Эзоп.”Давыл белән Кояш”.	1
38.	Мәсәлләрнең хайваннар турындагы әкиятләрдән килеп чыгышы һәм гасырлар дәвамында үсеше. Г.Тукай “Көзгә белән Маймыл”	1
39.	Т.Яхин ”Карга белән Төлкә”.	1
40.	В.Радлов “Карганың хәйләсе”. Татар язучыларының мәсәлләре белән танышу.	1
41.	Ә.Исхак.”Карт имән белән яшь егет”.	1
42.	Г.Тукай “Төлкә һәм йөзем жимешә”. Мәсәл моральдә мәкальләр куллануның тәрбияви роле.	1
43.	М.Гафури ”Кәжә белән төлкә”.	1
Әдәби жанрлар. -5 сәг.		
44.	Ш.Галиев”Иншаның файдасы”.	1
45.	Р.Вәлиева “Көчле укучы” .	1
46.	И.Юзеев ”Хатасыз ничек язарга?”.	1
47.	Р.Фәйзуллин ”Ничек яхшы булырга?”.	1
48.	Г.Морат ”Тиргиләр”.	1
Библиографик культура.- 7 сәг.		

49.	Китапның элементлары: титул бите, аннотация, китапның рәссам-бизәүчеләре. Ф.Яруллин”Тылсымлы ачкыч”.	1
50.	Ф.Яруллин “Тылсымлы ачкыч”.	1
51.	Р.Вәлиева “Кышкы ямь”.	1
52.	Йолдыз. “Белгән белми”. Мәгънәсе аңлашылмаган яисә авыр язылышлы сүзләргә сүзлекләрдән табу.	1
53.	Китап ахырында бирелгән эчтәлек белән эш. М.Мирза ”Язның тәүге көннәре”.	1
54.	Аралашу культурасы. Г.Хәсәнов “Май”.	1
55.	Ф.Садриев “Белемле әби”. Темага карата, әсәр буенча үз фикерләренә төгәл әйтү.	1
Әдәби жанрлар. -2 сәг.		
56.	В.Гаршин “Ил гизүче бака”.	1
57.	Х.Халиков “Витаминлы аш”	1
Уку , сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру. -3 сәг.		
58.	Р.Фәйзуллин ”Ончылма син!”. Укыганда орфоэпия нормаларын төгәл саклау, дөрес тавыш төсмерләре (тавыш көче, темпы) белән уку.	1
59.	Л.Шагыйрьжан ”Сөембикә манарасы”. Аңлап һәм сәнгатьле уку күнекмәләре.	1
60.	М.Мирза. “Без бабайсыз үстек”. Укуга карата таләпләргә төгәл үтәү: кычкырып укуның дөреслегә, сәнгатьле, укуның тизлегә.	1
Автор әсәрләре. - 4 сәг.		
61.	Төрле язучыларның сугыш турында китаплары. Ф.Кәрим.”Ант”, “Ватаным өчен”	1
62.	Г.Гыйльманов “Дәү әтинең әтисе”.	1
63.	М.Жәлил “Кичер, илем!”.	1
64.	В.Нуруллин “Бүреләр, үгез һәм без”.	1
Уку , сөйләү, тыңлау күнекмәләре формалаштыру.- 4 сәг.		
65.	Г.Ахунов.”Канатлар кая илтә ?”. Юмористик һәм жигди характердагы әсәрләргә кычкырып, яттан укыганда эмоциональ характерын чагылдыру.	1
66.	Тавыш төсмерләре – интонация, тон, тавыш көче, темп, пауза, логик басым, сүзсез мимика, хәрәкәтләр. И.Юзеев.”Матурлыкны гына алып кит”.	1
67.	Сурәтләр чаралары турында беренчел күзаллау. Г.Бәширов.”Безнең Татарстан”.	1
68.	В.Хайруллина “Хозурлык һәм горурлык”.	1

УКЫТУНЫҢ ДҮРТЕНЧЕ ЕЛЫ

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӨЛЕГЕ

Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан кичереп, бүгенге тормыш белән бәйлибез.

Аерым бер элементы буенча китапта ориентлашырга өйрәтү (авторы, исеме, “Эчтәлек” бите, иллюстрацияләр) “Миф” төшенчәсе. Мифларның килеп чыгышы ышанулар, ырымнар. Мифлар халык авыз ижатында. Мифлар турында гомуми күзаллау булдыру. Борынгы халыкларның торышы, кеше һәм табигать арасындагы мөнәсәбәт. Жир йөзәндә яшәгән беренче кешеләр. Ф.И.Урманче, К.М.Миңнуллин “Мифология энциклопедиясе”. “Хапи алла турында” миф.

Легенда турында төшенчә. Кеше һәм табигать арасындагы мөнәсәбәт. Дөнья турында борынгы күзаллаулар чагылышы. Жир ничек яралган? Р.Вәлиева “Изгеләр тавы”.

Дөнья турында борынгы күзаллаулар чагылышы. Күкнең күтәрелүе (легенда). “Кырык кыз”.(риваять) “Бумеранг” (Австралия халык әкиятә) Борынгы легендалар ни сөйли? Төрле атамалар аларның килеп чыгышы. Тарихи бәйләнеш.Халык традицияләре һәм бәйрәмнәр. Тотем агачлар, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең сакланышы. Айдархан һәм сәхабәләр.

Тарихи бәйләнеш. Пәйгамбәрнең тууы.”Мәржан каласы һәм уника кыз”хикәятә. Рәссам А.Абзгильдин биографиясе, ижаты. Тотем үсемлекләр, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең сакланышы. З.Ярмәки “Ак каен”. “Чыршы ни өчен мәңгә яшел ”легенда. Тотем үсемлекләр, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең сакланышы. Г.Кутуй “Рөстәм мажаралары”.

Ак байтал. Халыклар әкиятләренең мифлар, легендаларда чагылышы.Әкият һәм хикәя жанрының композиция үзенчәлеген (күзәтүләр аша) аңлату. Тотем хайваннар, борынгы традицияләрнең сакланышы. Укыганда орфоэпик һәм интонацион нормаларны саклау.

Тотем хайваннар, кешеләрнең аларга карашы, борынгы традицияләрнең сакланышы. Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Р.Миңнуллин “Алтын Урда”. Тарихи бәйләнеш. Р.Фәйзуллин “Безнең тарих”

Риваять һәм легендаларда бирелгән вакыйгаларның әкиятләрдә чагылышы. Татар мифологиясендә Ак бүре. Татарстан гербы. Риваять, легенда, мәсәл, миф, санамыш, әкият, тизәйткеч, үртәвеч, такмаза, бәет кебек әсәрләрнең гомуми үзенчәлекләрен аңлау. Жөмлэләрне укыганда тыныш билгеләрен интонация белән аеру.

Татар халык әкиятә “Ак бүре”. Халык әкиятләрендәге тылсым юлы белән жинүләр, автор әкиятләрендә акыл. Халык әкиятләренең мифлар, легендаларда чагылышы. Уку, фәнни-популяр текстларның үзенчәлекләре. В.А.Ранов, Г.М.Давлетшин, Р.Бекбулатов, Р.Мостафин, К.Нафиков, М.И.Әхмәтжанов- эзләнүчеләр.

Тылсым дөньясы, тылсымлы предметлар, сихри саннар, сүзләр, тылсымлы булышчылар. Ак елан. Татар халык әкиятә “Үги кыз”

Тылсымлы әкият герое. Еланнар патшасы Шаһмара әкиятендә тылсым дөньясы, тылсымлы предметлар, сихри саннар, сүзләр, тылсымлы булышчылар. Тылсымлы әкият законнары: әкият герое өеннән чыгып китә, максатка ирешү юллары (тылсым дөньясы, карурманнар аша үтүче юл, сынаулар, тылсымлы булышчы ярдәме, жинү шатлыгы)

Фольклорга нигезләнгән хикәяләр. Дастан, риваять һәм легендалар аша тарих белән танышабыз, ә автор әкиятләре хисләр дөньясына чакыра.

Кешелек тарихының борынгы битләре: Казан ханлыгы, Идел буе регионы. Борынгы шагыйрь – Кол Гали ижаты, биографиясе. Кыйсса сүзенә аңлатма. Язучы әсәрәндә тарих, вакыйгаларның тарихи хәрәкәте, характерлар. Төрле атамалар, аларның килеп чыгышы. Р.Зәйдулла ижаты.

Халык әкиятләрендәге тылсым белән жинүләр, автор әкиятләрендә, акыл белән эш итеп, уңышка ирешү, ярату һәм яратыла белүнең көче. Кол Галинең “Кыйссаи Йосыф” әсәре. Дастан төшенчәсе

Р.Харис ижаты, тормыш юлы. “Зөләйха” поэмасыннан өзек. Хикәя геройларының характерын тормыштан алынган вакыйгаларны чагылдырып сөйләү.

Халык традицияләре һәм бәйрәмнәр. Г.Латып “Минем нәсел”, Э.Шарифуллина “Без – татар балалары” Фольклор текстлары аша укучыларга тарихи элементлары (географик һәм тарихи атамалар, язу барлыкка килгәннән соң кешеләр тормышы). Ә.Рәшит “Нәсел агачы”, Ф.Гыйрфанов “Болгар ханнары шәжәрәсе”. Шамаил турында төшенчә. Тормыш агачы, кешеләрнең аларга карашы. Х.Камалов “Археолог”.

Н.Сәйяр “Айсылу”. Автор әкиятләренең халык әкиятләре белән охшашлыгы (жанр һәм сюжет). Әкият геройларының серле тормыш агышын күрсәтү. Халык һәм автор әкиятләре.

Н.Сәйяр “Айсылу”. Тылсымлы әкият законнары: әкият героеның өеннән чыгып китүе, максатка ирешү юлы (тылсым дөньясы, карурманнар аша үтә торган юл, сынаулар, тылсымлы булышчы ярдәме, жинү шатлыгы).

Г.Вәлиуллина “Кызыктырсалар да”, Батулла “Су иясе” Поэтик әсәрләр аша укучыларга парлы һәм аралаш рифмаларның ритмлылыгы фольклорга нигезләнгәнлеген. Китапны саклап тоту күнекмәләре Фольклор жанрының тормышта, хәзерге вакытта яшәше. Фольклор әсәрләрендә жанр үзенчәлекләре. Фольклор әдәбиятының автор язмалары. Фольклор текстның үзенчәлекләре. Текстны төрле жөмләр тезмәсеннән гамәли аеру. Әсәрнең исеменә һәм бизәлешенә карап, эчтәлеген.

Шагыйрьләр һәм авторлар ижаты аша табигать һәм кешеләрнең матурлыгын аңларга өйрәнәбез. Кеше һәм табигать бергәлеген. Ш.Галиев ижаты. “Алсу дөнья”, “Жирдә миңа ни кирәк” шигырьләре. Строфа турында төшенчә. Шәехзадә Бабич шигырьләре. Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Халык әдәбиятында “вакыт” төшенчәсе. Уку техникасын үстерү.

Чит ил һәм хәзерге көн язучыларының кеше яшәткән мәктәп баласы аңлый алырлык әсәрләре. Р.Миңнуллин ижаты. Р.Миңнуллин “Утыз Имәнинне укыганда туган уйлар”

Әйләнә-тирә дөньяның матурлыгы – шагыйрь өчен илһам чышмасы булуын инандыру. Г.Рәхим, М.Усмановның көз турындагы шигырьләре. Г.Рәхим “Песнәк”. Кеше һәм табигать бергәлеген.

Н.Думаи “Беренче кар”, Р.Харис “Ак карлар арасында” шигырьләрендә чагыштыру, эпитет, сынландыру.

З.Ярмәки “Иртә”. Жанлы сөйләмнең мөһим чаралары: темп, тавыш көче, тон, тавышны күтәрү, төшерү

Г.Рәхим ижаты, тормыш юлы. “Апрель” хикәясе. Хикәя жанры турында күзаллауны киңәйтү. Сөйләм барышында әйтелгән фикерне аңлау, ишеткән әсәрнең эчтәлеген буенча сорауларга җавап бирү, сөйләмдә куелган максатны аңлай алу, дөрес, фәнни яктан танып-белү, әдәби әсәрләрне тыңлаганнан соң сораулар кую.

Хикәя геройлары, аларның портрет һәм характер үзенчәлеген, башкарган гамәлләр аша чагылышы. Хикәядәге чынбарлык чагылышы. Хикәяләр төрләре. Тезмә һәм чәчмә әсәрләр. Язучы язган әсәрнең үзенчәлеген. Н.Исәнбәт ижаты. “Өч матур сүз” шигыре. Сүз турында мәкаләләр.

Л.Лерон “Кыхырый, Мыхырый һәм Шыхмырый”. И.Гыйләжев “Тутыкмасы ботка”.

Г.Галиев “Бибкәй аланы” хикәясе. Авторның үз героена мөнәсәбәте. Укылган әсәргә анализ ясау. Эчтән укый белергә күнектәрү. Чылбыр рәвешендә укыганда, үз урынын белеп чират буенча уку.

Безгә кадәр яшәгән яшәгәнләр безнең тормышы белән танышабыз.

Авторның үз героена мөнәсәбәте. Хикәя геройлары, аларның портрет һәм характер үзенчәлекләрен, башкарган гамәлләр аша чагылышы. З.Бәшири “Бер асраның аң-зары”, Н.Думаи “Ятим бала” Ф.Әмирхан “Кечкенә хезмәтче” Ф. Әмирхан ижаты. “Кечкенә хезмәтче” әсәрендәге геройларга чагыштырма характеристика.

К.Нәжминев “Нәсимәнең беренче эш көне” хикәясе. Хикәя жанры турында күзаллау формалаштыру. Хикәядәге чынбарлык чагылышы. Әдәби тел берәмлекләре

Д.Аппакова ижаты. “Кечкенә Бануның тарихы” хикәясә. Герой характерының катлаулылыгы, вакыт белән бәйләнеше Г.Ибраһимов “Укудан кайткач”. Ф.Решетников “Каникулга кайтты”. Әсәр авторлары турында мәгълүмат.

Р.Харис “Фронтвиклар” хикәясендә герой яшәгән тирәлек, пейзаж Шагыйрь, язучы, рәссамнарның биографиясе

Белем һәм күнекмәләренә тикшерү. Уку төрләре (өйрәнү, танышу, карап чыгу, сайлап уку). Бирелгән исемлек, картотека буенча китап сайлау.

Алфавит каталогы. Яшь үзенчәлекләренә туры килгән сүзлек һәм белем материалларны мөстәкыйль рәвештә куллану.

С.Хәкимнең “Яратам мин” шигыре. Сөйләм милодикасы (тавышны күтәрү, төшерү)

Матурлык дөньяны коткара. Зөлфәт “Кыз тавы”. Хәзерге заман авторлары белән очрашу, балаларның авторга сораулары, җаваплары.

М.Мәһдиев ижаты һәм тормыш юлы. “Бәхилләшү” әсәреннән өзек уку. Композициясе һәм сюжеты катлаулы булган, күләмле әсәрләр. Яшь үзенчәлекләренә туры килгән күләмдәге һәм жанрдагы әсәрләргә эчтән укыганда мәгънәсе.

Ф.Хәснә “Малай белән солдат”. Белем һәм күнекмәләргә тикшерү. Фән буенча сүзлек, белем әдәбият, вакытлы матбугат. Герой белән сөйләүче арасындагы тормыш. Г.Ибраһимов “Яз башы”

Матурлыкның безгә ничек тәэсир итүен аңларга тырышабыз.

Кеше һәм табигать бергәлегә. В.Хәйруллинаның тормыш юлы һәм ижаты. “Хәерле көн” шигырен уку

Дөньяны шагыйрь күзлегеннән чыгып күзаллау. Герой яшәгән тирәлек, пейзаж. С.Гафарова “Көз”. И.Шишкинның “Каенлык” картинасы

Халык авыз ижатының төп байлыгы- табигый социаль тигезлекне саклау һәм яклау. Ш.Галиев “Урман ява”

Р.Вәлиева ижаты. “Бөтен дөнья ак кына”. Әдәби тел берәмлекләре. “Эчтәлек” бите белән танышу, аңа карап кирәкле әсәргә китаптан таба белү, кече яштәге мәктәп баласының дәрәжәләргә тыш эшчәнлеген оештыру; өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану.

Р.Гыйззәтуллин “Язгы моң” Бирелгән өзек эчтәлеген сайлап сөйләү: геройга характеристика (кирәкле сүзләргә тексттан сайлау), вакыйга буенча урынның сурәте (урынны сурәтләгән сүзләр, сүзтәзмәләргә тексттан алып).

Р.Мингалим “Бүген төнлә күккә кара”. Автор күзәтүләренә чагылышы. Төрле әсәрдә охшаш ситуацияләргә, геройларны табу, чагыштыру.

Л. Ихсанова ижаты. “Шомырт чәчәкләргә ак кына”. Хикәя жанры турында күзаллау формалаштыруны давам итү.

К. Булатова шигыре “Шушы яктан, шушы туфрактан без”. К.Максимов “Идел көзгесендә” картинасы. Фән буенча сүзлек, белем әдәбият, вакытлы матбугат.

И.Юзеев ижаты.

Батулла “Салават күпере кайда йоклый?” хикәясә. Хикәядәге чынбарлык чагылышы Геройларның эш-гамәлләргә капма-каршылыгы яки охшашлыгы буенча чагыштыру. Текстны анализлау барышында автор билгеләмәләре, геройның исеме аша авторның аңа мөнәсәбәте.

Г.Хәсәновның “Аккош” хикәясә, Р.Фәйзуллинның “Быелгы яз” шигыре белән А.Тимергалиеваның “Аккош” картинасы арасындагы охшашлык. Чит ил һәм үзбездә сыңал сәнгать әсәрләре белән танышу. “Музей йорты”ндагы әсәрләр.

Р. Миңнуллин “Атказанган сандугач” шигыре. К.Сибгатуллин “Бөтен кеше бүген шундый әйбәт”. Укытучы ярдәмдә катнашучыларның эш-гамәлләргә мотивларын билгеләү, аларны анализлау, чагыштыру.

Р.Хафизова “Кирлемән” хикәясә. Геройларга чагыштырма характеристика.

Р. Хисматуллин “Аһ, бер китсәң кирегә” Ж. Тәрҗеманов. «Шуктуган», Ш. Галиев.

«Тукран сые». Укучыларны мөстәкыйль уку өчен китап сайларга өйрәтү, уку күнекмәләргә киңәйтү һәм тирәнәйтү.

Кече яшь яштәге мәктәп баласының дәрәжәләргә тыш эшчәнлеген оештыру: өй, мәктәп китапханәләреннән файдалану. Балалар китабының төзелеше, төрләре, жанрлары, темалары. Н. Сладковның «Тыштан ял-тырый, эчтән калтырый» хикәясә, Е. Зуев. «Урман хәзинәләре» картинасы

Э. Шәрифуллина ижаты, «Тормыш яме» шигыре, В.Кочунов. «Бәйрәмчә натюрморт» картинасы

Драма төшенчәсе. Г. Гыйльманов ижаты,

«Минем исе-мем — Бүрек» әкият-драмасы. Чылбыр рәвешендә укыганда, үз урынын белеп, чират буенча уку.

Сәнгать дөньясының үзенә генә хас үзенчәлекләрен ачыклайбыз. Р.Вәлиев “Кайтчы Сөембикә” шигыре. Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау. Автор әсәрләрендә һәм халык авыз ижатында охшашлык. Халык авыз ижатының төрле жанрлары һәм автор әсәрләре.

Язучылар катнашында үткән “Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы. Р.Харис “Елмай”. Сәнгатьле уку күнекмәләре формалаштыру (интонация, тон, темп саклап кычкырып уку). Поэтик форманың эчтәлекле сәнгатьлелеген тирәнтен аңлау. Шагыйрьләр сайлаган шигъри алымнарның эчтәлекле, максатчан булуы.

Р. Вәлиев «Эт кояшы» (өзек), К. Насыри “Каз итен, коймак-ка төрөп, кай-макка манып ашау”. Сәнгатьле уку күнекмәләрен үстерү. Герой характерының катлаулылыгы, вакыт белән бәйләнеше. Укытучы ярдәмендә әдәби тексттан сәнгатьлелек чараларын: синоним, антоним, эпитет, чагыштыру, метафора, гипербодаларны табу һәм аларның әһәмияте.

Мөжәһит “Кемнең сайрыйсы килми?”, К.Сибгатуллин “Чыпчык” шигырьләрен эчтән укыган буенча фикер алышу. Жанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү). Әсәрнең төзелеш үзенчәлекләре, сурәтләр (пейзаж, портрет, интерьер), фикер йөртү, геройның монологы һәм диалогы, композиция үзенчәлекләре..

Р.Әхмәтжанов “Безнең шигырь”, И.Гыйләжев “Охшашлык”. Г. Тукай “Яз галәмәтләре” шигырьләре,

В. Аршиновның биографиясе һәм ижаты, “Яз билгеләре” картинасы. Шигырьдә чагыштыру, сынландыру, эпитет. Балалар китабы белән эшләр. Уку компетенцияләрен кирәкле дәрәжәдә булдыру, сөйләм теле. Уку техникалары; әдәби, фәнни, уку текстлары

Үткәне булмаган халыкның киләчәге юк. Туган ил турында уйланыбыз.

Билгесез рәссамның «Сөембикә ханбикә үз гаиләсе белән» картинасы. Р.Вәлиевның «Ватаным» шигыре,

Р.Абдуллинның «Ватаным» көен тыңлау. Гимннар (Татарстан гимны). Илебездәге сынлы сәнгать музейлары. Р.Харис “Татарстан әләме” шигыре, В.Худяковның «Сөембикә ханбикәне Казаннан алып китү» картинасы. Символик төшенчәләр

А.Алиш “Сертотмас Үрдәк» әкият-пьеса. Мәкальләр Монологик сөйләмнең үзенчәлекләрен искә алып, синоним, антоним, чагыштыру.. Автор текстына таянып, тәкъдим ителгән яки укытучы әйткән тема буенча зур булмаган текст (монолог). Сөйләм төре буларак монолог.

Н. Арсланов «Халкыма», Г. Морат «Чит тел» шигырьләрендә авторның кичерешләре. К. Вениг «Казанны яулап алу» картинасы. Г. Вәлиева. «Карт алаша колагы». Мәкальләр, татар халкы һәм ат турында әңгәмә.

М.Мирза. «Балачак хатирәсе» хикәясендә авторның кичерешләре. Көндәлек тормыштан, әдәби әсәрләрдән, сынлы сәнгать әсәрләреннән алынган тәэсирләрне тасвирлый белү, фикерләр, хикәяләр. Р. Фәйзуллин «Минем әти» шигыре, А.Ширяева «Авыр елларда» картинасы.

Н. Каштанның «Әрем исе» хикәясе. Укылган әсәргә анализ ясау. Текстның төп фикере, микротемалары, төп һәм терәк сүзләре. Текстны кабат укыганда эшчәнлек алгоритмы.

Р. Вәлиева «Онытма», М. Жәлил «Дару» шигырьләре

Г. Кутуйның «Яшен» хикәясендәге геройларга характеристика. А. Пластов. «Фашист самолёты очып үтте» картинасы

Ш. Рәкыйповның «Төнгә очыш» хикәясе. Хикәядәге чынбарлык чагылышы. Г.Мөхәммәтшин «Туган як», М. Галиев «Туган як» шигырьләрендә сурәтләр. Чагыштыру, контраст, жанландыру кебек гади әдәби алымнары.

Р.Харис “Туган жирем” шигыре. Үзенең халкының сәнгать әсәрләрен өйрәнү нигезендә, туган телнең коммуникатив - эстетик мөмкинлекләре

Тематик планлаштыру

№	Өйрәнелә торган бүлек, дәрес темасы	Сәгать саны
Халык авыз иҗаты әсәрләре(3 сәг.)		
1.	Кереш әңгәмә. Борынгы кеше әйләнә-тирә дөньяны ничек күз алдына китергән? Жир йөзөндә яшәгән беренче кешеләр(легенда).Дөньяда яратылу турында миф.Борынгы халыкларның тормышы.	1
2.	<i>Риваять, бәет, мифларда кешеләр тормышының чагылышы, табигый көчләрнең кешеләргә ярдәмгә килүе.</i> Жир ничек барлыкка килгән? (легенда). “Күкнең күтәрелүе”хикәят. «Хапи алла турында” миф.Борынгы традицияләр	1
3.	<i>Борынгы заманнарда дөньяны танып белү (төрле көчләр, кешенең хайванга, үләнгә, табигать күренешләренә әверелүе).</i> Борынгы легендалар ни сөйли? 3. Ярмәки “Ак каен”, “Абага чәчәге” хикәят.Тылсымлы әкият герое.	1
Әдәби жанрлар (1 сәг.)		
4.	<i>Әкият һәм хикәя жанрының аерымлыклары (бары тик күзәтелә генә): әкияттә кискен бирелә, ә хикәяләрдә композициянең уйланылмаган, алдан күрелмәгән борылыш алуы күзәтелә.</i> Г. Кутуй “Рөстәм мажаралары”.	1
Халык авыз иҗаты әсәрләре (6 сәг.)		
5.	<i>Халык авыз иҗатының табышмак, әйләнмәле әкият кебек формаларын гамәли үзләштерү.</i> “Кырык кыз” риваять, “Мәржән каласы һәм уника кыз хикәяте” (хрестоматия)Тылсым дөньясы, тылсымлы предметлар, сихри саннар,сүзләр.	1
6.	<i>Сүрәтләнгән вакыйгаларга карата автор фикере (әсәр исеме, геройларга характеристика, автор бәяләмәсе).</i> Р. Фәйзуллин “Безнең тарих”. Болгар- татар мифологияләрендә тотем хайваннар.	1
7.	<i>Әкиятләрнең тәрбияви роле. Геройларның характеры, аларның акыл-фигыльләре, һәрвакыт ярдәмчел, киң күңелле булуларына игътибар итү, ишарә ясау. Күчмә сюжетлар.</i> Риваять “Ак бүре”.Татар халык әкиятә “Ак бүре”	1
8.	<i>Мәкальләр – халыкның тормыш тәҗрибәсеннән тупланган акыллы сүзләр. Мәкальләргә төрле ситуацияләрдә урынлы куллана белергә күнектерү. Төрле халыкларның мәкальләре, аларның охшаашлыгы.</i> Татар халык әкиятә “Еланнар патшасы шаһмара”. Әкиятләрдә ак елан.	1

9.	<i>Дөнья халыклары әкиятләре. Татар, рус, дөнья классикасында халык әкиятләре һәм автор әкиятләрендә охшаашлык: сихри көчләрне җиңү юллары (халык әкиятләрендә), ярату хисенең көче (автор әсәрләрендә).</i> Класстан тыш уку. Геройларның кичерешләре. Тарихи бәйләнешләр. “Ай юрганы” Р.Вәлиев тәржемәсе.	1
10.	<i>Әкият, мәсәл, хикәянең, иллюстрацияләрнең эчтәлегенә туры килә торган мәкальләргә дөрес сайлау.</i> “Тылсымлы әкият кануннарын өйрәнәбез: үткәннәрне яңадан ки-черең, бүгенге тормыш белән бәйлибез” темасын йомгаклау.	1
Әдәби жанрлар (2 сәг.)		
11.	<i>Әдәби әсәрләрнең башка сәнгать әсәрләргә белән бәйләнеше.</i> Автор әкиятләре. Борынгы шагыйрь Кол Гали. Ш. Галиев “Кол Галигә”. Тоткын Сөембикә җыры “Тарихи җыр”. К. Гали “Кыйссалар Йосыф”.	1
12.	<i>Авторның геройга, вакыйгаларга, күренешләргә мөнәсәбәтен сиземли алу, үз фикереңне әйтә белү.</i> Ө. Рәшит “Нәсәлагачы”. Х. Камалов “Археолог”.	1
Автор әсәрләре (2 сәг.)		
13.	<i>Автор әсәрләрендә һәм халык әкиятләрендәге сюжет кулланылышы (калма-каршы ике дөнья, булышчылыр, тылсымлы төсләр). Автор теленең кабатланмас матурлыгы.</i> Н. Сәйяр “Айсылу”. Халык һәм автор әкиятләре.	1
14.	Н. Сәйяр “Айсылу”.	1
Әдәби жанрлар (9 сәг.)		
15.	<i>Хикәя. Хикәянең исеме.</i> <i>Хикәя геройлары, аларның портретлары, характеры, сөйләм һәм вакыйгалар аша чагылышы.</i> Класстан тыш уку. Әнкәм портреты.	1
16.	<i>Жанр үзенчәлеге: сурәтләнган вакыйгаларның тормышчанлыгы, эхлак кануннарына туры килүе, уйлап табучанлык.</i> Бүлеккә йомгаклау. Айсылу – бәхетле бала. Әкият геройлары.	1
17.	<i>Жанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көче, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү).</i> Ш. Галиев “Алсу дөнья”, “Җирдә миңа ни кирәк”, “Тукайга”. Геройның характеры.	1
18.	Ш. Бабич “Җабдулла әфәнде Тукаев”, “Тын төн”.	1

19.	М. Мирза “Көз”. К. Булатова “Кичә генә”.	1
20.	<i>Дөнъяны шагыйрьләр күзлегеннән чыгып танып белү: шагыйрьнең матурлыкны тоя белергә өйрәтүе.</i> Г. Рәхим “Апрель”. Н.Исәнбәт “Өч матур сүз”.	1
21.	<i>Әйләнә-тирә дөнъя матурлыгының шагыйрь өчен илһам чешмәсе булуына инандыру.</i> М. Әгъләмов “Матурлык минем белән”. Әдәби тел берәмлекләре.	1
22.	<i>Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү.</i> Л. Лерон “Кыхмырый, Мыхмырый һәм Шыхмырый”. И. Гыйләжев “Тутыкмас тотка”.	1
23.	Бүлекне йомгаклау. Йолдыз “Очрашу”. “Бумеранг” австралия халык әкиятә	1
Мәсәлләр (1 сәг.)		
24.	<i>Мәсәлләрнең ике өлештән – сюжеттан һәм моральдән (үгет-нәсыйхәт, әдәп-әхлак кагыйдәләре) торышын аңлату. Мәсәлләрнең хайваннар турындагы әкиятләрдән килеп чыгышы һәм гасырлар дәвамында үсеше.</i> И.А.Крылов “Аккош, чуртан һәм кысла”.	1
Библиографик култыра (8 сәг.)		
25.	<i>Дәрәсләктә җиңел генә ориентлашырга өйрәтү: әтәлектән кирәкле әсәрне тиз генә эзләп таба белү.</i> Ф. Әмирхан “Кечкенә хезмәтче”.	1
26.	<i>Китапны саклап тоту күнекмәләре булдыру.</i> К.Нәжми “Нәсимәннең беренче эш көне”.	1
27.	<i>Мәгънәсе аңлашылмаган яисә авыр язылышлы сүзләргә сүзлекләрдән таба белергә өйрәтү.</i> Кеше ышанмаслык сүзне чын булса да сөйләмә. Г.Ибраһимов “Укудан кайткач”.	1
28.	<i>Аннотация. Аерым әсәр яисә китапка аннотация яза белергә күнектерү. Сайланма әсәрләр турында белешмә бирү.</i> Р. Харис “Фронтвиклар”.	1
29.	<i>Теге яки бу язучы, шагыйрь иҗатын өйрәнгәннән соң, аның әсәрләреннән нәни җыентыклар төзү.</i> С.Хәким “Яратам мин”, Зөлфәт “Кыз тавы ”.	1
30.	<i>Тематик һәм монографик җыентыклар турында күзаллау булдыру.</i> Н. Думави “Ятим бала”. М. Мәһдиев “Бәхилләшү”. Н.Исәнбәт “Кышкы төндә”, “Иң матур сүз”.	1

31.	<i>Китапханэләрдән файдалана белү осталыгын үстерү, тәкъдим ителгән исемлек буенча китаплар сайлый белергә өйрәтү.</i> Класстан тыш уку.В.Нуриев “Ачуланма инде, Илһам!”.	1
32.	<i>Төрле тематик җыентыклар төзү күнекмәләре бирү.</i> Каникуллар- рәхәт вакыт. С.Хәким “Тегермән стөнасындагы язүлар”.	1
Әдәби жанрлар (8 сәг.)		
33.	<i>Лирик геройның («Катнашучы герой», «Автор») эчке дөньясын шигъри формада ачып бирү юллары: әйләнә-тирә табигатьне сурәтләү, хис һәм тойгылар чагылышы.</i> В.Хәйруллина “Хәерле көн”.	1
34.	<i>Чагыштыру, контраст, җанландыру кебек гади әдәби алымнарны таба белү.</i> Д. Гайнетдинова “Исэнме, яңа көн!”	1
35.	<i>Сурәтләү чараларын тану һәм аңлау (эпитет, метафора, фразеологик берәмлекләр, каршы кую).</i> Р. Вәлиева “Бөтен дөнья ак кына”. Г.Гыйльманов “Кайтаваз”.	1
36.	<i>Лирик геройның («Катнашучы герой», «Автор») эчке дөньясын шигъри формада ачып бирү юллары: әйләнә-тирә табигатьне сурәтләү, хис һәм тойгылар чагылышы.</i> Р.Гыйззәтуллин “Язгы моң”. М. Хәйретдиновның “Ана булу. Назлылык.” Картинасы өстендә эш.	1
37.	<i>Тексттагы сүзләренең мәгънә төсмерләрен аера белү һәм аларны сөйләмдә куллану. сурәтләү чараларын тану һәм аңлау (чагыштыру).</i> Л.Ихсанова “Шомырт чәчәкләре ак кына”. Әдәби алымнар: чагыштыру.	1
38.	К. Булатова “Шушы яктан, шушы туфрактан без”.	1
39.	Батулла “Салават күпере кайда йоклый?”, «Балавыз» әкиятләре. Әдәби алымнар:сынландыру.	1
40.	<i>Диалогикһәммонологиксөйләмнеүстерү.</i> Матурлык дөньясы. Ж. Дәрзаман “Бөжәкләр белән сөйләшү”. Г.Хәсәнов “Аккош”.	1
Уку,сөйләү, тыңлау күнекмәләрен формалаштыру(6 сәг.)		
41.	<i>Укучыларны тиз һәм йөгерек укырга гадәтләндерү.</i> Г. Хәсәнов “Абага”. Әдәби алымнар: охшашлык.	1
42.	<i>Укыганда орфоэпия нормаларын төгәл саклау, дөрес тавыш төсмерләре (тавыш көче, темпы) белән укырга өйрәтү.</i> Р.Хафизова “Кирлемән”.	1

43.	<i>Юмористик һәм җитди характердагы әсәрләргә кычкырып, яттан укыганда эмоциональ характерын чагылдыру.</i> Ж.Тәрҗеманов “Шуктуган”.Әсәрдә автор кичерелеше.	1
44.	<i>Укуга карата таләпләргә төгәл үтәү: кычкырып укуның дәрәҗәсене, сәнгатьлелегә, укуның тизлегенә.</i> Ш. Галиев “Тукран сые”. Н.Сладков “Тыштан ялтырый, эчтән калтырый”.	1
45.	<i>Автор бирергә теләгән картинаны күзаллау.</i> К.Тимбикова “Бану әби сабагы”.	1
46.	К.Тимбикова “Бану әби сабагы”. Хикәядәгә чынбарлык чагылышы. Әдәби тел берәмлекләре.	1
Библиографик культура (5 сәг.)		
47.	<i>Әдәби китапларда әңгәл ориентлашу. Китепнең элементлары: титул битен, китепнең рәссам-бизәүчеләрен туында өйрәнүгә давам итү.</i> Г.Гыйльманов “Минем исемем-Бүрек”.	1
48.	<i>Темага карата, әсәр буенча үз фикерләренгә төгәл әйтә белү.</i> Г.Гыйльманов “Минем исемем-Бүрек”.	1
49.	<i>Аңлап һәм сәнгатьле уку күнекмәләрен үстерү</i> Г. Вәлиева “Карт алаша колагы” (хрестоматия).	1
50.	<i>Язуны, шагыйрьләр туында чыгышлар ясау. Китеп ахырында бирелгән әтәлек белән эшләү.</i> Бүлеккә йомгаклау. Ф.Бәйрәмова “Кара пулат”.	1
51.	<i>Телдән һәм язма сөйләм күнегүләре. Аралашукультурасынныгыту.</i> Класстан тыш уку. Ф.Мәжитов “Яңгыр кызы Гөлтамчы”.	1
Әдәби жанрлар (8 сәг.)		
52.	Р.Вәлиев “Кошлар кайта”, “Кайтчы Сөембикә”, “Эт кояшы”, “Ватаным”.	1
53.	К. Насыри “Казитен, коймаккәтәрәп, каймаккаманыпашау”. Р. Харис “Елмай”.	1
54.	<i>Җанлы сөйләмнең мөһим чараларын үзләштерү күнегүләре: темп, тавыш көчә, тон, сөйләм мелодикасы (тавышны күтәрү, түбәнәйтү).</i> Мөҗәһит “Кемнең сайрыйсы килми?”. К.Сибгатуллин “Чыпчык”.	1
55.	Р. Әхмәтҗанов“Безнең шигырь”.И.Гыйләжев “Охшашлык”.Г. Тукай “Яз галәмәтләре”.	1

56.	<i>Хикәядә авторның үз геройларына мөнәсәбәте. Әсәр геройларына карата үз фикереңне әйтә белү. А. Алиш “Сертотмас үрдәк”</i>	1
57.	<i>Авторның геройга, вакыйгаларга, күренешләргә мөнәсәбәтен сиземли алу, үз фикереңне әйтә белү. Ике образны чагыштырып сөйли белү. Ф. Хөсни “Малай белән солдат”.</i>	1
58.	Язучы катнашында үткән “Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы. Класстан тыш уку. Г. Сабитов “Кадерле ул туган як”.	1
59.	“Татарстан флагы”. Зур тарихлы батыр халкым. Р. Харис “Татарстан әләме”. Н. Арсланов “Халкыма”.	1
<i>Мәсәлләр (1 сәг.)</i>		
60.	<i>Мәсәл моралендә мәкальләр куллануның тәрбияви роле. Татар язучыларының мәсәлләре белән танышу. Г. Тукай “Төлкә һәм йөзем жимеше”, Ә. Исхак “Төлкә һәм виноград”.</i>	1
<i>Әдәби жанрлар (8 сәг.)</i>		
61.	М. Мирза “Балачак хәтирәсе”. Р. Фәйзуллин “Минем әти”.	1
62.	Р. Фәйзуллин “Минем әти”/Р. Вәлиева “Онытма”. М. Жәлил “Дару”.	1
63.	Г. Мөхәммәтшин “Туган як”. М. Галиев “Туган як”. Зур тарихлы батыр халкым.	1
64.	Бүлекнейомгаклау. Л. Толстой “Слива төше”.	1
65.	Класстан тыш уку. Сөю – иң куәтле дөвә. Ә. Фәйзи “Асрарга бала бирәм”.	1
66.	Уку елында өйрәнгәннәрне кабатлау. Г. Галиев “Бибкәй аланы”	1
67.	Кыю очучылар. Һәркемгә якын ул туган як. И. Туктар “Букет”, “Бер каен үсә”.	1
68.	“Серле ачкыч” мәктәп клубы утырышы. Олимпиада. Йомгаклау.	1
Барлыгы: 68 сәг.		

Лист согласования к документу № 41 от 23.05.2024
Инициатор согласования: Сафин Ф.Н. Директор школы
Согласование инициировано: 23.05.2024 10:29

Лист согласования			Тип согласования: последовательное	
N°	ФИО	Срок согласования	Результат согласования	Замечания
1	Сафин Ф.Н.		 Подписано 23.05.2024 - 10:29	-